

EL MIRALL

Núm. 131

500 PTA / 3,01 EUR

Dossier

*El joc i la joguina,
entre l'educació
i l'entrenament*

Entrevista

*Bartomeu Colom:
«Encara no s'ha
superat el
provincianisme
del franquisme»*

Semblança

*Gilbert Bécaud
o la gàbia de
Faraday*

Art

*Toni Catany,
àlbum de records*

Seccions: Itineraris • cinefàgia • llibres • la botiga

2002-2003

Convocatòria 2002-2003

BEQUES "SA NOSTRA"

DEL 1 D'ABRIL FINS AL 17 DE MAIG

PROGRAMA D'AJUTS
PER A L'AMPLIACIÓ
D'ESTUDIS
A L'ESTRANGER

BEQUES

Exclusivament per a estudiants de les Illes Balears

Per a més informació:
www.sanostra.es
i a qualsevol oficina
de "SA NOSTRA"

"SA
NOS
TRA"

CAIXA DE BALEARS

EL MIRALL

EDITORIAL

LA LLENGUA DELS VALENCIANS/ÀRA HI SOM A TEMPS, DEMÀ SERÀ MASSA TARD

4

DOSSIER

EL JOC I LA JOGUINA, ENTRE L'EDUCACIÓ I L'ENTRETENIMENT

5

SEMBLANÇA

MATIES OLIVER. GILBERT BÉCAUD: LA GÀBIA DE FARADAY

26

REPORTATGE

ANTONI OLIVER. GUIA DE RECURSOS PER AUTOAPRENDRE CATALÀ

28

NOTES LITERÀRIES

PERE ROSSELLÓ BOVER. BARTOMEU Fiol: POEMES «BÀRBARS» I
ALLUNYATS DE GRÈCIA

32

MISCEL·LÀNIA

JAUME LLADÓ. RECULL DE NOTÍCIES DEL MES

34

ENTREVISTA

ANTONI OLIVER. BARTOMEU COLOM: «A LES BALEARS ENCARA NO S'HA SUPERAT
EL PROVINCIANISME PROPI DEL FRANQUISME»

36

SOCIETAT

PEP MINUESA. CÁNDIDO: «LES OBRES SÓN CRIATURES QUE, COM ELS FILLS,
ADQUIREIXEN MAJORIA D'EDAT I SE'N VAN»

42

TENDÈNCIES

ITINERARIS: GASPAR VALERO

CINEFÀGIA: MATÍAS VALLÉS

ART: CRISTINA ROS

LLIBRES: BIEL MESQUIDA

LA BOTIGA: EL MIRALL

44

ESPECIAL NOTÍCIES OCB

REVISTA CULTURAL
Abril de 2002 · Núm. 131

Edita:
OBRA CULTURAL BALEAR

Publica:
Associació EL MIRALL
C/ de la Impremta, 1, pral. 2a
07001 Palma

President: Ferran Gomila
Editor: Antoni Mir

Producció, administració i
publicitat:

C/ de la Impremta, 1, pral. 2a
Tel.: 971 72 59 37

Telefax: 971 71 93 85
Apartat de correus 179
07080 Palma

Delegació a Barcelona:
C/ de la Montcada, 20
(Palau Dalmases)
08003 Barcelona

Delegació a València:
C/ de Moratín, 15
46001 València

Web i adreça de l'OCB
a Internet
<http://www.ocbweb.com>
Correu electrònic:
ocb@ocbweb.com

Director:
Jaume Lladó

Redactora en cap:
Joana Mas

Secretari de redacció:
Tòneu Martí

Consell de redacció/
col·laboradors
Gaspar Valero
Antoni Oliver
Biel Mesquida
Pere Rosselló Bover
Antoni Mir
Antoni Llompart
Joana Mas
Pep Minuesa

Publicitat: Santi Adrover

Els articles publicats en
aquesta revista expressen
únicament l'opinió dels autors.

Coberta:
Cándido

Fotos: Pep Pastor

Disseny: Marco Spinazzola

Maquetació i fotocomposició:
Ecogràfic

Impressió:
Xisco Arts Gràfiques
C/ del Baix Riera, 1-A, Palma
Tel.: 971 47 57 54

UNIVERSITAT DE LES ILLES BALEARS : PM 10-1987

5105622359

La llengua dels valencians

Al seu moment, les reaccions davant la creació de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua no varen ser unànimes. Uns hi veieren un camí per superar la «guerra de la llengua» al País Valencià, d'altres la interpretaren com una passa innecessària i que interferia la competència de l'Institut d'Estudis Catalans.

A finals del darrer mes de març, l'Acadèmia aprovava per àmplia majoria el seu primer acord important i ho feia en el sentit de referendar l'ús oficial de les Normes de Castelló de 1932, que no fan sinó adaptar la normativa general de la llengua a les peculiaritats valencianes i, com a tals, són plenament acceptades per la comunitat científica i l'Institut d'Estudis Catalans. No eren altres que les usades oficialment per l'Administració autonòmica fins aleshores.

Aquesta decisió representa un reconeixement tàcit de la unitat de la llengua catalana i, al mateix temps, una censura per l'ús de normatives secessionistes, com la promoguda al seu moment per Unió Valenciana i encara usades en algunes institucions regides per exmembres d'aquest partit ara incorporats al Partit Popular. La decisió va ser celebrada per tots els partits polítics de l'arc parlamentari valencià, pel conjunt de la comunitat universitària i científica i per les associacions valencianistes, com Acció Cultural del País Valencià i la Federació Escola Valenciana. Només Unió Valenciana, avui un partit extraparlamentari, s'hi va pronunciar en contra.

Tanmateix, l'Executiu valencià va fer pública l'endemà mateix la decisió d'encarregar un decret a la Conselleria de Cultura per declarar oficial una llista de paraules que ampliava el volum de formes lingüístiques usades oficialment, tot alterant així la llista acceptada per l'AVLL. Des de les Balears estant, sense viure el dia a dia, no és fàcil emetre una opinió fonamentada amb prou certesa sobre aquest panorama de llums i ombres, però sí que es pot expressar el desig que hi hagi una represa del sentit comú, sense maximalismes polítics o ideològics de cap tipus, i que prevalgui l'objectiu de potenciar l'ús social de la llengua.

Ara hi som a temps, demà serà massa tard

La dècada dels norantes ha transformat demogràficament les Balears. Les darreres informacions estadístiques situen en uns 100.000 els nous habitants no nascuts a les Balears només en els darrers cinc anys. Amb dades del 2000, l'OCB anunciava l'any passat que 4 de cada 10 habitants de les Balears no ha nascut a l'arxipèlag, un percentatge que arribava a 5 de cada 10 a les Pitiüses. La incidència d'aquest canvi poblacional sobre el present i el futur de la llengua catalana, i sobre tants altres aspectes de la vida social, no és poca cosa. La magnitud del problema és tan gran que ressalta la passivitat de l'Administració autonòmica, mancada potser de ressorts de poder polític suficient per resoldre'l en tota la seva magnitud, però sí per afrontar-lo. No és, tanmateix, un problema de fàcil solució. Però plantejar, enunciar bé un problema és passa prèvia i imprescindible per solucionar-lo. En comptes d'amagar el tema, potser per càlculs electoralistes, és del tot necessari fer-ne un debat polític i social.

Mentrestant, l'ús social del català reula minut a minut a les Balears. I si bé és cert que des de la Conselleria titular de la política lingüística es tenen iniciatives ben positives, també ho és que hi ha un dèficit d'ambició política en la fixació dels objectius en el conjunt del Govern de progrés. No s'ha divulgat àmpliament entre la ciutadania què es pretén i què es vol fer per redreçar l'ús de l'idioma, amb la conseqüència de manca d'implicació social. No s'ha agafat per les banyes la idea de promoure un pla de vertadera emergència, un conjunt de mesures excepcionals per afrontar una situació límit com la que es viu, i l'augment pressupostari, tot i gairebé doblar-se i arribar als 700 milions de pessetes, té unes limitacions òbvies.

Tot apunta a una situació catastròfica, però encara s'hi és a temps per actuar. La comprensió de l'idioma és molt alta. L'escola esdevé del país, encara que sigui molt a poc a poc. Les institucions autonòmiques, el Govern i els consells, poden donar una empenta considerable al llarg del darrer any de la legislatura. Són raons més que suficients per animar a participar activament en la Diada per la Llengua i l'Autogovern del mes de maig. El temps no passa debades i cal tenir en compte que si no s'actua, com diu el títol d'una famosa pel·lícula, «Demà serà massa tard».

A black and white photograph of a carousel. In the foreground, a dark-colored horse is in motion, its legs blurred. It has a saddle and a bridle. Behind it, a light-colored horse is also visible. The background shows the structure of the carousel and other horses. The text is overlaid on the top part of the image.

El joc i la joguina,
entre l'educació i l'entreteniment

Dossier

L'anàlisi dels joguets actuals.

Criteris pedagògics i didàctics

MARIA COSTA FERRER I ENCARNA TORRES ESCURIOLA

L'Institut Tecnològic del Joguet (AIJU) és una associació sense ànim de lucre que treballa per a la millora de la seguretat i de la qualitat dels joguets.

Disposa de: Laboratori d'Assaig acreditat per la Unió Europea per a realitzar proves de seguretat dels joguets, i altres departaments com el de: Enginyeria; Informació i Formació; Administració i Mercadotècnia; Gestió Mediambiental, i també el Departament de Pedagogia.

El nostre objectiu és fomentar en la indústria espanyola de joguets la millora de la qualitat en els productes que realitzen, entenent per qualitat, a banda de consideracions tècniques (compliment de les normes de seguretat EN-71 i EN-50088, i sistema de producció d'acord a les normes ISO-9000), consideracions de caràcter pedagògic.

Des del Departament de Pedagogia de l'Institut Tecnològic del Joguet (AIJU) es va realitzar un estudi amb deteniment de totes les guies i investigacions sobre joguets trobades als continents europeu i americà. Això ens va permetre agrupar criteris de selecció i proves sobre joguets i arribar a definir una sèrie de paràmetres generals de qualitat que reunissen totes les aportacions en un intent exhaustiu de delimitar els criteris de selecció i anàlisi dels materials lúdics.

Criteris de selecció

Vam considerar que l'estudi amb deteniment d'un joguet, entès com un instrument mediador del joc, requerirà tres nivells bàsics d'anàlisi: en primer lloc, l'anàlisi del joguet haurà de centrar-se a observar l'instrument de què es tracta en els seus aspectes materials; en segon lloc, s'analitzarà

el joc que provoca el dit instrument, les aplicacions que té, les seues possibilitats com a utensili amb una finalitat lúdica en la seua concepció i fabricació, i, en el tercer nivell d'anàlisi es podria estudiar el potencial pedagògic de l'instrument lúdic, les seues aportacions per al desenvolupament o en diversos aprenentatges.

Qualitat de materials

En primer lloc, cal intentar no partir a priori de tòpics respecte al tipus de material amb què està fabricat un joguet. Si bé hi pot haver materials més interessants que d'altres a l'hora de valorar les possibilitats materials del joguet, no cal caure d'entrada en el tòpic: si és de plàstic, no interessa. S'ha de fugir de la disjunció plàstic o fusta. Per a una gran part d'adults la fusta és un material millor, que procura més creativitat i més adequat per al joc. No obstant això han sigut poques les investigacions realitzades per a comprovar si esta suposició adulta es confirma en la pràctica del joc dels xiquets.

Wilde, en 1978, va realitzar un experiment amb els dos materials per a veure la reacció dels xiquets i xiquetes. En este es van obtenir conclusions que s'han confirmat en posteriors investigacions: és més important el color i el tacte o la manipulació que permet un joguet que no el tipus de material amb què està realitzat. En ambdós casos la fusta no era el material seleccionat, hi ha altres materials preferents (com el cartó) si es tracta de manipu-

lació, i el color pot utilitzar-se tant en suport de plàstic com de fusta.

Sens dubte el joguet de fusta és més bonic o atractiu per a les persones adultes. Les línies estilitzades que presenta la fusta i la puresa del material de composició base s'adeqüen als gustos estètics actuals i s'acosten a les preferències d'un grup de consumidors i consumidores per als quals la qualitat, la resistència i llarga duració del producte són els aspectes que prevalen. Però la veritat és que la fusta no convé per a tots els usos. Per exemple, a l'hora de pensar en la higiene del joguet, la fusta presenta més problemes que no el plàstic (context hospitalari per exemple). A més a més no es tracta de condemnar el plàstic o la fusta, sinó de deixar oberta la possibilitat d'ús de tot tipus de materials: fusta, plàstic, làtex, metall, tela, goma, cartó, etc. Hem de fugir, en el domini de l'estudi del joguet més que en altres dominis, de fer abstracció dels gustos d'una època per bons que siguin, ja que són gustos i principis de l'adult que s'uti-

litzen per a posar-se al lloc del xiquet o la xiqueta, que són els qui han de decidir en l'últim lloc.

Deixant de costat, doncs, els prejuïus podem indicar que una anàlisi de materials requereix fixar-se en l'aspecte material de l'objecte «joguet» i per a això ens fixarem en diversos aspectes. Depenent dels objectius concrets, valorarem si complix o no la normativa de seguretat dels joguets, en comprovarem la resistència, l'adequació de l'envàs en què es presenta i les instruccions que inclou, i també valorarem la relació qualitat-preu. I fonamentalment, si en la seua concepció material és adequat per a l'edat a què va destinat.

Qualitat lúdica

La qualitat lúdica d'un joguet és l'aspecte fonamental a l'hora de valorar-lo. Si el joguet no

divertix, no aconsegueix connectar amb els interessos infantils i fer que s'entretenguin amb ell; encara que tinga una excel·lent qualitat de materials i grans aportacions pedagògiques per al xiquet i la xiqueta, no es podrà dir

L'AJU treballa per a la millora de la seguretat i de la qualitat dels joguets

que es tracta d'un bon joguet (Costa 1998).

El primer sedàs per què ha de passar un joguet és per l'infantil. Qualsevol objecte que resulta ser focus de diversió per a un xiquet o per a una xiqueta es pot qualificar com a joguet. Potser des dels nostres paràmetres i com a adults no ho considerem un bon joguet (per la seua estètica, el seu colorit, la seua imatge...). Però si els divertix, si aconsegueix potenciar l'activitat lúdica, caldrà plantejar-se que pot tractar-se d'un bon joguet, perquè eixe és l'objectiu prioritari i per definició

d'un joguet: que siga divertit. Els altres són valors adults en el nostre interès per voler donar usos educatius a la utilització d'objectes i d'activitats que realitzen els xiquets i les xiquetes. La idea que tot ha de ser educatiu impregna el nostre entorn. I hem de re-

mes, i idees diferents no es poden qualificar de bons joguets.

Qualitat pedagògica

Ací entrem en un nivell d'anàlisi del material de joc com a educadors o educadores. Es tracta d'analitzar les aportacions pedagògiques

en la mesura en què contribueixen al desenvolupament infantil, en les seues diverses aportacions: socials, psicomotrius, afectives, intel·lectuals, creatives... (Linaza 1986, Garaigordobil 1990, Ortega 1992), ja que per mitjà del joc, en totes les seues vessants, el xiquet exercita distintes capacitats que li servixen per a refermar la seua evolució madurativa.

En este sentit cal citar el sistema ESAR d'anàlisi i classificació de joguets (Garon, Filion, Doucet 1996), que és el que s'utilitza en la *Guia de Joguets d'AIJU* per a valorar les anotacions

cordar que l'activitat de jugar és lliure, espontània, té el seu objectiu en si mateixa, és el plaer de jugar per jugar.

Un altre tema són els valors que transmeten estos instruments (que no són neutres), i en este sentit els pot divertir un determinat joguet que –pensem– no resulta convenient per a determinats valors negatius que transmet, o perquè pot ser perillós, etc.; eixa és una altra decisió. D'això parlarem en l'apartat següent. Ací es tracta de recalcar

dels joguets. Com pot el joguet influir en la formació del xiquet i de la xiqueta. No es pot abordar hui en dia el joguet sense valorar-lo des del punt de vista educatiu. En què contribueix el joguet al desenvolupament del xiquet? Sense oblidar –com a educadors que som– que qualsevol objecte que manipula un xiquet o una xiqueta pot tindre un valor educatiu que hauríem d'analitzar. I especialment interessant és valorar com s'ubiquen els joguets en les estructures que

tenen un objectiu educatiu, tal com són les ludoteques o les escoles.

És evident que el joguet en si mateix és un instrument

pedagògiques dels joguets i que s'ha retingut per ser considerat el sistema més complet i idoni per a analitzar i classificar joguets des de la vessant pedagògica i psicològica (Costa 1998).

D'altra banda, el joguet pot entendre's com un recurs didàctic a l'aula, ja que hi ha joguets que permeten refermar o exercitar coneixements relacionats amb el currículum escolar. Es poden trobar materials lúdics interessants per a treballar a l'aula continguts de la LOGSE en totes les etapes educatives i en diverses àrees (Torres, Costa 2000). És necessari analitzar-los per a valorar estes possibilitats didàctiques.

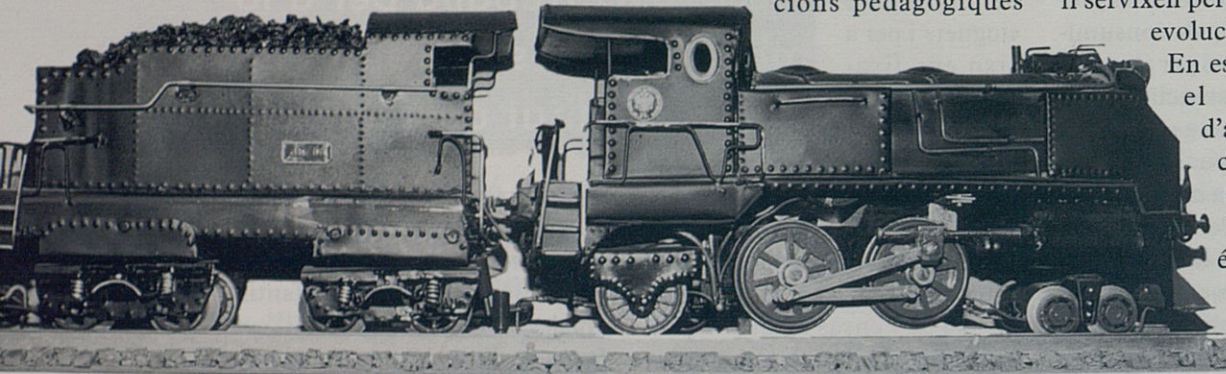
Independentment de tot això, el joguet pot tindre un ús terapèutic ja que es pot utilitzar com a utensili de treball per a fer sorgir per mitjà del joc escenes angioses en la diagnosi i el tractament de problemes infantils. I moltes altres aplicacions terapèutiques: discapacitats, hospitalització, etc. Des del Departament de Pedagogia de l'Institut Tecnològic del Joguet (AIJU) es va realitzar l'any 2000 un estudi amb deteniment sobre el joc i el joguet en l'hospitalització infantil, i destaca d'aquesta investigació la importància de potenciar l'activitat lúdica als hospitals per

Si el joguet no divertix, no és un bon joguet

que el valor lúdic, la capacitat de diversió és l'aspecte central i bàsic d'un joguet.

I en este mateix apartat hem d'analitzar un altre paràmetre: la versatilitat del material. Hem de buscar i seleccionar joguets que permeten diferents usos lúdics de l'objecte. Aquells objectes d'un sol ús, que no ofereixen variacions, que no potencien la imaginació i la creativitat amb múltiples manipulacions, simbolis-

buit, però que pot tindre un potencial pedagògic en la seua concepció. De tota manera serà en la pràctica i per mitjà del joc que realitze el xiquet amb el joguet com podrà arribar a influir en el seu desenvolupament, o en la seua formació (Costa 1998). Ací hi ha diverses possibilitats d'anàlisi, la primera diferenciació és entre potencial educatiu i potencial didàctic. Entenem que tots els joguets poden ser educatius

a contribuir a la millora del estat de salut dels (nens i nenes / xiquets i xiquetes) hospitalitzats (Costa 2000).

Finalment, caldria entrar en l'estimació pedagògica del joguet quant als valors (positius o negatius) que transmeten a xiquets i xiquetes. Els joguets no són neutres, són imitacions del món adult que es posen a disposició de la infància i reproduïxen aquells valors que prevalen en la societat en què han sigut concebuts i realitzats. De fet, des del punt de vista de les ciències socials, els joguets són objectes de profunda riquesa perquè darrere del joguet es mostra doblement la societat: en el que és i sobretot en el que deixem veure que és per als xiquets i xiquetes actuals.

Els joguets són reveladors de la nostra cultura, de fet el joguet cada vegada és menys realista i s'assembla més a la realitat cultural, a la nostra forma de veure el món i de veure la nostra infància (Brougere 1992). És la imatge que volem mostrar a xiquetes i xiquets perquè accedisquen a la cultura en què van a viure. Per això, en analitzar un joguet hem de detindre'ns a observar quins valors transmeten. Entrem en temes de: sexisme, violència, destrucció de la naturalesa, racisme i la discriminació en general. Este és un paràmetre de gran importància per a nosaltres, ja que com a educadors hem de ser conscients de la importància que tenen els valors que transmetem a la infància.

Cal buscar recursos lúdics porta-

dors de valors positius si el que pretenem és avançar en un model de societat democràtica que perseguisca una convivència igualitària, equitativa i en pau d'estos futurs ciutadans i ciutadanes.

***Maria Costa Ferrer i Encarna Torres Escriptura.**

**Departament de Pedagogia
AIJU (Institut Tecnològic del
Joguet).**

Bibliografia

BROUGERE, G. «Le jouet entre industrie et culture». *Autrement*, 133, 1992, 37-43.

COSTA, M. «Juguets educatius y juguets didàctics».

A I Jornadas Desafios del Juguete en el s. XXI, la escuela,

el juego y el juguete. València: FEJU, AIJU, AEFJ, 1998.

GARAIGORDOIL, M. *Juego y desarrollo infantil.*

Madrid: Seco Olea, 1990.

GARON, D.; FILION, R.; DOUCET, M. *El Sistema ESAR, un método de análisis psicológico de los juguetes. Alicante: AIJU, 1996.*

LINAZA, J. «El juego y su influencia en el desarrollo del niño». *Revista de Educación*, 297, 1986, 2-36.

ORTEGA, R. *El juego infantil y la construcción social del conocimiento. Sevilla: Alfar, 1992.*

TORRES, E.; COSTA, M. «Selección de juegos y juguetes actuales adecuados para la Educación Infantil: La muñeca y sus posibilidades didácticas». *A: II Jornadas Desafios del Juguete en el s. XXI: El juego y el juguete en la Educación Infantil. València: AEFJ, 2000.*

WILDE, M. «Les jouets déjoués: fabriques pour créer ou pour consommer?». *A: L'Education par le Jeu et l'Environnement. 1987.*

COSTA, M. *El juego y el juguete en la hospitalización infantil. València: Nau Llibres 2000*

EL MIRALL amb el suport de

GOVERN DE LES ILLES BALEARS

Consell de Mallorca

El joc com a eina educativa

NÚRIA GONZÁLEZ

No podem dir que tot tipus de joc contribueixi a la socialització, però sí és cert que ho fan els jocs de grup i que la socialització es manifesta durant la infància d'una manera natural i espontània per mitjà del fenomen lúdic.

Un fet reconegut universalment és que tots els jocs impliquen i reclamen unes determinades regles. Els jocs de grup consoliden els mecanismes d'afirmació i comunicació. Són jocs de regles, de relacions, d'intuïcions.

Jugant en grup s'aprenen noves formes d'actuar i s'aprèn de desenvolupar l'aptitud de donar i de rebre. La identificació amb un grup de joc de la mateixa edat permet d'ampliar les relacions i la convivència del marc familiar i afavoreix la independència. Els infants que han tingut temps, espais i companys per jugar poden considerar-se afortunats. Quan juguem aprenem les lleis de l'amistat, de la companyonia, de la relació amb els altres. Jugant ens acostumem a saber guanyar i a saber perdre, a sumar el propi esforç a l'esforç del grup, a fer equip, a ésser solidaris, a

deseixir-nos i a actuar, perquè la dinàmica del joc així ens ho demana.

Jugant esdevnim individus creadors, desenvolupem l'enginy, la imaginació, la reflexió i la capacitat d'esforç i de relació. El joc en grup fomenta les relacions interpersonals i la cooperació. El joc és la pri-

mera activitat de l'infant que realitza amb major llibertat i plaer, que li permet d'una forma natural i progressiva adaptar-se a l'ambient, conèixer-lo i dominar-lo. Sabem que el joc ajuda l'infant a descobrir les seves pròpies capacitats, les possibles utilitzacions i qualitats del objectes, a alliberar tensions i canalitzar conflictes i a més ensenya a conviure i compartir activitats interessos.

És a més a més una meravellosa font de comunicació que inclou una interacció cultural recíproca. Quan juguem ens expressem, però alhora ens veiem condicionats per l'entorn. És per això que cada comunitat té els seus propis jocs, jocs que molt sovint són creadors, artístics i ètics. El folklore propi, l'indígena, així com les joguines tradicionals de cada indret, no solament no han d'ésser oblidats, sinó que s'han de recollir, presentar i afavorir perquè són una base per a un arrelament més pregon de la pròpia comunitat i en l'ànima de la terra.

Pensem que com a pares i educadors hem de tenir cura i seleccionar les joguines que oferim als infants i fer veure la necessitat que la societat intervingui a través dels organismes pertinents per possibilitar l'existència de joguines públiques: L'existència de joguines públiques i la possibilitat d'usar-les obre unes noves relacions entre els infants i les joguines que són enriquidores per a la seva educació i principalment per a la seva socialització. A través de la defensa de les bones joguines i dels espais públics volem revalorar l'activitat lúdi-

ca com a possibilitat de desenvolupament total —és a dir, afectiu, intel·lectual i social— i fomentar alhora el funcionament espontani de grups d'infants que actuïn sols, per evitar que siguin sempre els infants els que hagin d'adaptar-se a la manera de fer de les persones adultes.

Pretenem exposar tant als pares en general com als educadors, animadors i responsables d'institucions la necessitat i el valor socialitzador del joc infantil, els avantatges que presenta per a infants i pares la creació al poble de fons de joguines públiques que permetin a tots els infants jugar, gaudir i enriquir-se amb l'ús d'aquelles joguines que desitgin, sense que les famílies els les hagin de comprar exclusivament.

A poc a poc, en el pensament contemporani, s'ha anat obrint pas una idea força clara del lloc que ocupa el joc dins del creixement motriu, cognitiu, social i afectiu de la persona. Cada cop són més els filòsofs, antropòlegs, psicòlegs, educadors i pedagogs que coincideixen a definir el joc com «una activitat que té la seva pròpia raó de ser i que troba la seva finalitat en ella mateixa». Jugar es defineix, doncs, com un impuls primari, lliure, gratuït plaent; com una competència humana tan important com pensar, sentir, somiar o estimar.

Els especialistes assenyalen cinc paràmetres de la personalitat que es desenvolupen en l'infant fonamentalment a través del joc: l'afectivitat, la motricitat, les capacitats cognitives, la creativitat i la sociabilitat.

Dins les possibilitats de jocs que poden oferir els espais tancats la solució passa per la ludoteca. Als països tradicionalment preocupats per l'educació, aquests centres constitueixen l'actual avantguarda per potenciar, a nivell social, els jocs, alhora que solucionen el problema econòmic en els seus dos vessants d'impossibilitat i de malbaratament i tam-

bé el problema pedagògic de selecció de bones joguines. (Entenem per bones joguines aquelles que apleguen una sèrie de qualitats de concepció i materialització que permeten el desenvolupament de l'infant sense produir-li cap perill. No han d'ésser necessàriament joguines didàctiques. Us remetem al concepte de bondat de la joguina que té l'Institut Europeu de Promoció de la Bona Joguina i que comprèn: qualitat material: absència de perill i solidesa; qualitat formal: bellesa i simplicitat; qualitat educativa: adaptació a les necessitats de l'infant i al seu desenvolupament).

Aquesta valoració pedagògica del

joc i de la joguina és la que avui han de continuar actualitzant dins els problemes i les necessi-

Los ludoteques són l'avantguarda per potenciar el joc

tats del infants d'avui. Cal elaborar i passar a disposició dels poders públics documentació i esquemes de treball que els facilitin informació per poder realitzar una planificació de necessitats i d'actuacions d'acord amb els nostres dies.

**Núria González és directora del Centre Sylvan de Calvià.*

El sexe de les joguines

ROSA L. RODRÍGUEZ

Observant els nins i les nines des de les primeres setmanes és fàcil comprovar diferències entre ells, de manera que les nines solen prestar més atenció al que s'anomena context social, a les cares, a les veus i a les persones de la mateixa manera que també solen aprendre a parlar abans.

Tanmateix, la qüestió bàsica no és entendre que hi ha diferències, sinó establir si aquestes són realment innates o, com sembla comprovat, poden tenir el seu origen en el diferent tractament que es dona als nins i les nines des del moment mateix que neixen.

I és que dins de la família la socialització es realitza d'una manera diferenciada per a un sexe i per a l'altre, tant de forma òbvia com per mètodes molt menys aparents. Es pot observar un tracte diferencial cap als nins o les nines des que són bebès. Tot i que els pares tracten els seus fills i les seves filles més o menys igual en molts d'aspectes, la diferència més gran en la manera com ambdós grups se socialitzen és en l'èmfasi que es dona als seus papers de gènere. Als nins se'ls pressiona més perquè actuïn com a *veritables nins*, i a les nines, perquè siguin *femenines*. Els pares d'ambdós sexes es preocupen bastant més per l'adequació dels

jocs dels seus fills mascles que no dels de les seves filles i, com assenyala Maccoby (1990), un pare s'inquieta més si el seu fill es pinta els llavis que no si la seva filla es dibuixa un bigoti o es posa unes botes de vaquer.

En la psicologia, els punts de vista teòrics són molt diversos. Així, mentre que per a la teoria de l'aprenentatge el procés d'identitat sexual bàsica és el resultat o bé d'un sistema de reforços o bé d'un procés d'imitació i per a la psicoanàlisi és el resultat de la identificació amb el pare o la mare, per als teòrics cognitivistes com Kholberg (1972) la identitat s'instal·la al principi i les identifications arriben després, quan la consciència que s'és nin o nina indica amb qui cal identificar-se. D'aquesta manera, els progenitors contribueixen a estimular o inhibir conductes de rol sexual, encara que la seva influència no sigui totalment determinant.

Els infants aprenen molt aviat sobre el gènere. La majoria sobre els dos anys ja saben si són un nin o una nina i poden identificar els estranys com a mamàs o papàs. Als tres anys tenen una comprensió rudimentària sobre la permanència del seu propi sexe; és llavors quan representen papers tipificats segons el gènere en els seus jocs (per exemple, infermeres contra soldats). En aquesta època ja poden generalitzar als altres la seva pròpia caracterització sexual, tot i que sol ser encara poc sistemàtica i es basa en aspectes físics com vestits, pentinats, etc. Les diferències genitals, tot i que ja s'ha pogut observar, són irrelevantes. Als quatre anys els infants ja tenen bastant ben formats els seus judicis sobre les joguines i els jocs adequats al gènere que han d'eleger els seus companys. L'al·lot que vol ajudar l'al·lota a vestir pepes o l'al·lota que vol ser un dels guerrers de la galàxia

probablement seran criticats amb duresa pels seus amics o amigues, malgrat els esforços realitzats des de molts angles per promoure la idea de la igualtat dels sexes.

Des del quart any de vida la caracterització està pràcticament sistematitzada. Els infants encertaran majoritàriament respecte del sexe de les pepes o ninots i també respecte del seu propi sexe. Als sis anys aquestes nocions es converteixen en prejudicis plenament implantats i la majoria dels infants expressen idees estereotipades sobre el que cada un dels sexes hauria de fer, vestir o sentir. A partir de llavors tenen molt clar quines coses són les que han de fer els d'un sexe i les que han de fer els de l'altre, de manera que les normes socials predominants en el seu context s'imposen, fins i tot sobre la realitat immediata que els envolta. Tal vegada en una família diverses tasques domèstiques estan compartides pel pare i la mare; tanmateix, i probablement abans fins i tot dels quatre anys, qualsevol infant ens dirà que la compra o el menjar o la planxada ho fan les mamàs. Ens aquest cas no ha estat tant l'observació de la realitat immediata el que està determinant les seves creences sinó els estereotips socials més estesos.

Una cosa que crida l'atenció és que durant l'etapa en què les diferències físiques són menors entre infants s'extrema la cura en les diferències psicològiques i de conducta i des dels tres fins als set o vuit anys els infants intenten diferenciar-se molt entre ells mentre que les seves capacitats són molt semblants. En aquests casos la pressió dels companys d'edat és també molt forta i els infants tendeixen a adaptar-se a les normes que els altres els imposen. Per exemple, podem trobar que una nina petita pot no voler anar a escola amb calçons, tot i que vegi sa mare que els usa freqüentment, perquè d'aquesta manera queda menys clar que és nina i pot sentir-se preocupada perquè alguna vegada al carrer l'han confosa amb un nin.

La constància i la seguretat sobre la pròpia identitat sexual és imprescindible perquè es constitueixi un factor organitzador estable de les ac-

tituds psicosexuals de l'infant. Abans dels cinc o sis anys aquesta seguretat no està establerta. A aquestes edats hi ha una tendència a valorar positivament aquelles coses (objectes, animals, conductes de rol) que són semblants o conseqüents amb el propi jo. A l'edat del pensament concret els infants suposen que els seus criteris de valor són els mateixos per a totes les persones, de manera que «aquesta tendència a la valoració egocèntrica du els infants a pensar que el seu és el millor en un sentit absolut» (Kohlberg 1972, pàg. 94). Aquesta valoració fa que cada sexe prefereixi companys del seu sexe com a millors.

Joguines per a nins i per a nines

Les joguines també constitueixen una forma de socialització. Molta de la pressió sobre les joguines adients o no per a cada sexe ve dels pares, que reaccionen fortament davant qualsevol signe de conducta *efeminada* en els seus fills. Tanmateix, cal recordar que els problemes d'identificació sexual no estan provocats perquè els infants utilitzin un tipus específic de joguina, això és un efecte i no una causa d'aquests problemes. Les mares tendeixen a acceptar més que les filles juguin amb camions i els fills amb pepes, però aquesta mescla de sexe en el joc tendeix a pertorbar els homes, els quals es preocupen molt més per modelar el sexe. Com assenyala Cairns (1979) seria estrany que un pare comprés una pepa per a un fill de tres o quatre anys, però no ho seria en absolut que li comprés una metralladora, tot i que les necessitats futures d'aquest nin poden anar més lligades a tenir cura d'un bebè que no a la necessitat d'usar una arma.

El fet que els infants estiguin més atrets per certes classes de joguines segons el sexe corresponent és ben conegut i en ocasions s'ha considerat la preferència per determinades joguines com a indicadora de la pròpia identificació sexual de l'infant. Els nins trien joguines *masculines* com ara camions o pistoles, i encara que les nines tendeixen a triar

pepes i objectes d'ús domèstic, els seus interessos són generalment més versàtils.

Les nines trien també joguines masculines, però amb menys constància que no els nins. Els orígens d'aquestes preferències poden referir-se, granment, al comportament parental; a la influèn-

cia exercida

pels pares, com a models, i a la seva comprovació o el seu suport de l'interès dels infants per objectes sexualment estereotipats.

Podem evitar els estereotips sexuals?

Fins a l'adolescència les diferències en el cos i en la conducta entre infants són molt mínimes. Abans de l'adolescència les nines poden ser tan competitives i hàbils en els esports com els nins i obtenir-hi resultats semblants. Però entre ambdós grups trobam diferències de conducta que no sabem si es deuen a factors biològics, socials o a una interrelació entre ambdós. Què és realment una conducta masculina? I una de femenina? Tal vegada en alguns aspectes la diferència sigui més clara, però en general podem dir que allò masculí i allò femení poden considerar-se conjunts difusos amb límits que s'entremesclen. Probablement per això molts dels estudis que tracten d'establir les diferències de conducta entre homes i dones no arriben a resultats clars i fins i tot hi ha ocasions en què es contradiuen.

En les societats modernes és encara

significatiu observar que el joc dels nins, específic del gènere masculí, pot preparar-los per viure en un món de negocis àmpliament dominat pels homes, en què l'autoafirmació i la competitivitat condueixen a l'èxit. En contrast, les activitats de les nines els ensenyen a cooperar, a tenir paciència i a adquirir una passivitat relativa, qualitats que els poden ajudar en la vida de família, però que les limitarien en moltes professions.

Això planteja unes quantes preguntes importants en vista del futur, atès que les dones cada vegada treballen més fora de la llar i que els homes s'impliquen cada vegada més en la vida familiar. S'hauria de motivar les nines en edat preescolar perquè jugassin utilitzant més la força en jocs més competitius i s'hauria de motivar els nins perquè dedicassin més temps al joc més tendre i cooperatiu? S'hauria d'animar ambdós sexes o fins i tot se'ls hauria de forçar que jugassin junts? O bé els pares i els mestres haurien de ser neutrals i haurien de permetre que emergissin els tipus de joc pel seu compte? (Stassen, Thompson 1997).

No hi ha una resposta fàcil a aquestes

preguntes que semblen emmarcades en un complex entramat de valors individuals i culturals. Fins ara aquesta diferenciació havia complert un objectiu, però avui dia, continua essent necessari?

En aquest intent de canviar les activitats de joc amb diferències sexuals trobarem nombroses dificultats i no sempre els resultats seran tan eficaços com desitjaríem. Tanmateix, famílies i educadors poden fer que els nins entenguin que els homes també poden fer-se càrrec dels seus fills. El racó de les al·lotes ara és el racó de la família i és ple d'eines i també de plats. Els infants absorbeixen allò subtil o cridaner dels estereotips sexuals encara presents en la cultura.

Bem (1983) dona tota una sèrie de suggeriments que poden ajudar-nos a prevenir aquests estereotips ja des dels primers anys:

- Ser models de conducta no estereotipada. En aquest apartat la família té una gran treball per fer, com ara compartir o alternar tasques, per exemple, banyar un bebè o dur els comptes de la casa.
- Donar als infants regals no estereo-

tipats. Els nins poden rebre pepes, les nines poden rebre camions.

- Mostrar als infants homes i dones en ocupacions no tradicionals.
- Seleccionar la lectura i la televisió dels infants petits i triar temes i programes no estereotipats.
- Emfatitzar l'anatomia i la reproducció com les principals distincions entre homes i dones i apartar l'atenció dels infants d'aspectes com la roba o la conducta social.

En qualsevol cas, i acceptant anticipadament que l'emergència i la consolidació de les diferències en el joc i en tantes altres conductes tipificades pel gènere depèn dels valors propis de les persones que en tenen cura, de la societat i cada vegada més dels infants mateixos, entenem que és la nostra obligació preparar els nostres infants per a una societat cada vegada més tolerant amb les diferències en què a més l'elecció sigui la base del seu desenvolupament.

***Rosa I. Rodríguez és llicenciada en Psicologia i doctora en Psicopedagogia per la Universitat de les Illes Balears.**

Referències bibliogràfiques

- BEM, S. (1983). «Gender schema theory and its implications for child development: Raising gender-aschematic children in a gender-schematic society». *Signs*, 8, 598-616.
- CAIRNS, R. B. (1979). *Social development*. San Francisco: Freeman.
- DELVAL, J. (1995, 2a ed. corregida). *El desarrollo humano*. Madrid: Siglo XXI.
- FAGOT, B. I.; LEINBACH, M. D. (1993). «Gender-role development in young children: From discriminating to labeling». *Developmental Review*, 13, 205-224.
- JAYME, M.; SUAU, V. (1996). *Psicología diferencial del sexo y el género*. Barcelona: Icaria.
- KHOLBERG, L. (1972). «Análisis de los conceptos y actitudes infantiles relativos al papel sexual desde el punto de vista del desarrollo cognitivo». A: E. E. MACCOBY (ed.). *Desarrollo de las diferencias sexuales*. Madrid: Marova.
- MACCOBY, E. E. (1990). «Gender and relationships: A developmental account». *American Psychology*, 24, 755-765.
- STASSEN, K.; THOMPSON, R. A. (1997). *Psicología del desarrollo: Infancia y adolescencia*. Madrid: Editorial Médica Panamericana.

Roldan

Cream espais per conviure

Eusebi Estada, 66 - 68 - 07004 Palma

Tlf.: 971 763 666 - Fax: 971 763 667

Internet: <http://www.roldan.es>

E-mail: roldanib@roldan.es

CULTE AL COS

- Disseny
- Ergonomia
- Durabilitat

Juguets responsables amb el medi ambient

MAGDALENA RIBES

El joc forma part de la vida dels infants i, a més de ser una de les seves activitats preferides, a través d'aquest aprenen i descobreixen el seu propi cos, el món que els envolta i les persones. Per tant, també estimula el desenvolupament com a persona.

Si el joc és important per als infants també ho són les joguines. Els infants passen moltes hores creant un món a la seva mida en què substitueixen les accions reals per les imaginades. Per mitjà de les joguines els nins i les nines aprenen, es diverteixen i experimenten noves coses.

Al mercat hi trobam una oferta molt variada, però a més de tenir en compte el preu, el desitjos dels nins, la marca..., també és necessari tenir en compte altres coses com són quines matèries primeres s'han emprat per fabricar-les?, on s'han fabricat?, qui ho ha fet i en quines condicions laborals? i quins impactes ambientals ha provocat la fabricació?

No totes les joguines que trobam a les tendes han estat fabricades tenint en compte criteris ètics i socials, de fet el 70% de les joguines que es venen a l'Estat espanyol són importades i el 80% d'aquestes vénen de la Xina. Les condicions laborals d'aquestes persones eren i segueixen essent lamentables. L'any 1993 es produí un incendi a la fàbrica de joguines Kader de Tailàndia i hi moriren 200 treballadores. A la Xina succeí un cas semblant en què moriren 87 treballadores.

Per tant, si voleu adquirir joguines responsables és important que tingueu en compte els punts següents: ha d'agradar a l'infant i al mateix temps ha d'estimular-lo; cada infant té unes necessitats i uns interessos diferents que s'han de respectar, i ha d'estar adaptada a la seva edat. Si no és així, l'únic que aconseguireu és que l'infant s'avorreixi i es desmotivi.

Ha de ser duradora. La Institució Altempordenesa per a la Defensa i l'Estudi de

la Natura (IAEDEN) ha celebrat la I Fira Infantil d'Intercanvi de Joguines a Figueres. Els infants hi duen les seves joguines i les intercanvien amb els altres. Aquesta és una manera de reduir residus i d'estalviar recursos naturals. Les joguines han de complir les normes de seguretat; han d'afavorir determinats comportaments, com l'expressió de l'afectivitat; han de potenciar la cooperació, el joc en comú i la companyonia; no han de ser sexistes, perquè cal no identificar la joguina per a nins o per a nines, i no han de fomentar la violència ni l'agressivitat.

Mirau si la joguina dur l'etiqueta de la CE i la identificació del fabricant o de l'importador. A més a més ha d'indicar el telèfon d'atenció del consumidor. Ha d'estar lliure de PVC, ja que és un plàstic que allibera diverses substàncies tòxiques que són absorbides fàcilment pels infants. Aquest plàstic s'identifica amb el número 3. Anau alerta amb la publicitat perquè els infants són molt vulnerables i volen posseir les joguines que veuen anunciades. Moltes de vegades els missatges que ens transmet la publicitat són

enganyosos i
atribueixen a les
joguines
certs

elements que no tenen.

Evitau comprar joguines que necessitin piles ja que són una gran font de contaminació pel seu contingut en plom, cadmi, mercuri o liti. Una pila contamina un milió de litres d'aigua i les de botó són les més tòxiques. Ha de tenir l'embalatge adequat, per això evitem aquelles que estiguin massa empaquetades. Visita els artesans locals, fan autèntiques obres d'art!

Estimula els infants perquè fabriquen les seves pròpies joguines. Amb objectes que ja no serveixen per a cap altra cosa poden fer infinitat de joguines. A més de contribuir a reduir i a reutilitzar residus estimulareu la creativitat i la destresa dels vostres fills. Les joguines fabricades amb fusta o roba són duradores i fàcils de restaurar. Heu de tenir en compte que els vernissos i pintures emprats en la fabricació siguin naturals.

Cal que sapigueu que l'any 1996 el Consell Internacional de la Indústria de la Joguina va redactar un Codi de Conducta que prohibia l'explotació infantil i instava a complir una sèrie de normes sobre salut, seguretat i normatives laborals. Aquest codi no ha aportat cap millora real ja que no existeix cap mecanisme de control.

**Magdalena Ribes, Servei d'Educació Ambiental del GOB*

La recuperació i fabricació manual de juguetes

JAUME LLADÓ

El joc és tan antic com l'ésser humà, i les juguetes –aquests estris que el faciliten i, en alguns casos, el possibiliten– varen néixer al mateix temps que les eines més primitives de les cultures paleolítiques, o fins i tot abans.

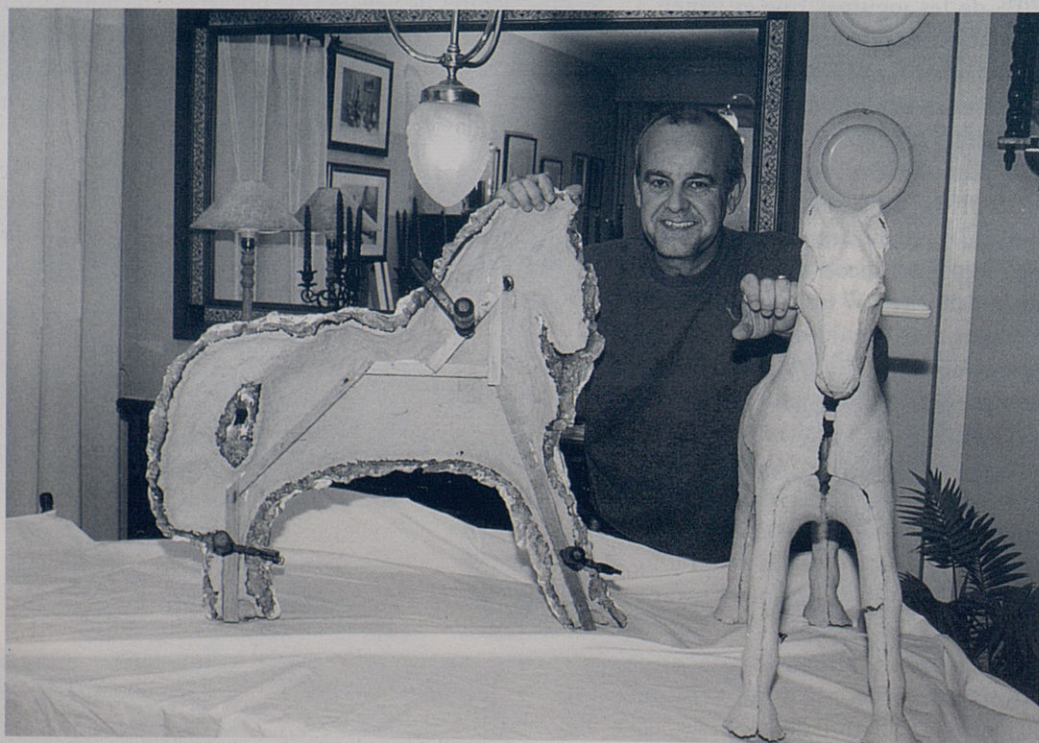
Des que els humans som humans els nins i les nines s'han servit de ginyes de diferents acabats i grau de complexitat per entretenir-se i, al mateix temps, adquirir tota una sèrie de destreses que després faran servir quan s'incorporin al món dels adults. Des de primitives pedres lleugerament polides fins al darrer videojoc, totes les juguetes desenvolupen alguna capacitat i algun aspecte de la personalitat dels usuaris. Per això és tan important la nostra elecció quan triam una jugueta per als nostres fills.

Els anys cinquanta del segle passat són considerats per molts l'època daurada de la jugueta. Va ser una dècada en què millorà significativament la producció industrial que s'havia encetat a principis de segle, però, com que encara no s'havia introduït el plàstic, la produc-

ció en sèrie va permetre un gran creixement, però amb uns productes molt cuidats i que eren capaços de mantenir la seva imatge artesana. Es tractava de juguetes poc tecnificades, si de cas amb mecanismes de corda, al contrari de les més modernes, però que possibilitaven que el nin o la nina que les empràs fes servir tot el potencial de la seva imaginació per atribuir-li el significat que més s'ajustàs a les seves expectatives.

No és gratuït que les juguetes d'aquesta època siguin les més imitades pels qui en construeixen avui en dia privadament, ni que siguin les que més restauren les poques persones que es dediquen a aquesta tasca de recuperació.

Mariano Salido Soler (Alacant, 1956) es defineix com a manualista, un terme que empra per designar el punt mitjà entre un artesà i un

Els materials que usa Mariano Salido són reciclats: fusta, cartró i llauna.

artista. La seva afecció consisteix a fabricar juguetes amb materials reciclats. Juguetes com les d'aquesta època, però personals, no copiables. Mariano volia fer el que no es fa avui en dia: volia reproduir una mostra de les juguetes dels anys cinquanta i anteriors amb l'efecte màgic que consisteixen a transformar la matèria de deixalla en objectes més o menys artístics, segons el grau d'admiració de qui el contempla. Reconeix que, possiblement, el va influir el fet d'haver nascut molt a prop d'una comarca (Foia) que pràcticament viu de les fàbriques de juguetes, una zona que va des d'Ibi i Onil fins a Biar, que es coneguda com la Vall de la Jugueta.

Les seves juguetes són les més representatives, amb més o menys càrrega simbòlica: la pepa (maternitat), el tren (viatge al desconegut), les cases de pepes (món interior feliç, desconexió de l'exterior), el cavall (companyia, primera mascota)... Li agraden les que tenen mecanisme de corda. Una de les seves creacions són uns cavallets que funcionen amb el mecanisme d'un rellotge de paret. Pen-

sa que moltes de les juguetes d'avui en dia són excessivament tecnificades i retallen la imaginació dels infants. S'estima més que cadascú li atorgui el paper simbòlic que consideri més adient.

Els materials que usa són reciclats: fusta, cartró i llauna; els tres materials bàsics per construir juguetes artesanes, que no primitives. La primitiva no és depurada, remarca, l'artesana té una tècnica depurada, malgrat que no sigui gaire tecnificada. Ha investigat el tractament que es feia d'aquests materials a partir de receptes antigues. Per al cartró-pedra, per exemple, aplica els estucs, la cola d'animal i els cromatismes de la mateixa manera que antany. Considera necessari fer un poc de fuster, de pintor, de mecànic i de modelador.

El seu procés creatiu comença amb una idea, seguidament en modela la matriu i després modela la jugueta. Fa uns quants exemplars de cada model, però fins i tot així no

són còpies exactes, cadascun té detalls propis. Tampoc no són reproduccions de cap objecte o animal real. Un cavall, per exemple, no ha de ser ni la còpia d'un altre cavall inanimat, que no seria original, ni la d'un cavall real, que no faria efecte de jugueta.

Ha realitzat exposicions a Can Torró (Alcúdia), a Montuiri i

Mariano Salido es defineix com un manualista

Felanitx, i s'ha plantejat la possibilitat de comercialitzar alguns dels seus productes a través d'un web. No coneix gaire gent per compartir-hi l'afecció, però està satisfet que alguna cosa es mogui a Mallorca en aquest sentit. La creació del Museu de la Jugueta de sa Pobla i del Museu de Pepes de Palma és una mostra que comença a haver-hi interès per aquestes produccions.

Margalida Adrover (Felanitx, 1960) és restauradora de pepes. Ja

des de petita li agradaven i, contràriament a altres nines, que abandonen l'afecció quan es fan gran, ella no, simplement la va transformar. El naixement de la seva filla va ser determinant per estimular-la a entrar dins aquesta activitat. Primer va ser l'anhel de posar en condicions una pepa que havia estat seva, després la d'una amiga, i així successivament.

A l'hora de posar-se a fer feina no rebutja cap tipus de pepa, si bé les que més treballa són les de cartró, però també les de porcellana i les de cel·luloide. Les de plàstic, diu, tenen poca cura. Si tenen peces de fusta que s'hagin fet malbé les reconstrueix ella mateixa o amb l'ajuda del seu pare.

El seu objectiu no és la creació, sinó la restauració i recuperació. Per això ha de reproduir les mateixes tècniques que s'han emprat per a la primera construcció, la qual

cosa l'ha obligada a una intensa tasca d'investigació.

La majoria de les pepes que restaura són dels anys cinquanta, però per les seves mans n'han passat de molt més antigues, alguna de fins a cent vint anys. Es tracta d'unes pepes alemanyes amb el cap de porcellana i el cos de fusta o pasta de fusta, algunes de les quals tenen mecanismes que els permet caminar o moure els braços. Aquestes darreres són molt valuoses.

Algunes de les pepes que li arriben es troben relativament en bon estat. En aquest cas basta netejar-les amb molta cura, evitant no espatllar res. Aquesta és sempre la primera passa. Just així ja milloren molt, afirma. Sovint, però, no basta i s'han de recuperar cromatismes en algunes parts o a la totalitat del cos. Quan això passa, és fonamental respectar al màxim l'original i pintar només enllà on és

estrictament necessari. Margalida Adrover s'estima més que es vegi que s'ha restaurat que no que sembli nova. A vegades, abans de pintar s'han d'omplir cruïes i tapar forats, o fins i tot fer qualche peça nova. Després s'ha de llimar amb paper de vidre i cercar els colors més adients per pintar-la. A continuació la torna a muntar i, finalment, si es pot, li arregla el seu propi vestit o, en el pitjor dels casos, li'n fa un altre a partir de robes de la mateixa època, malgrat que siguin usades: fil, cotó, seda... Algunes les restaura en vuit hores de feina, però generalment aquest temps no basta ni per començar i pot arribar a quaranta hores. Confessa que s'ha de tenir molta paciència per esperar. Després de cada passa cal un repòs: la cola de conill i el blanc d'Espanya que empra per aferrar s'han d'eixugar; la pintura, també.

Fa anys que practica la seva afecció, però fa relativament poc que l'ha donada a conèixer més enllà del seu cercle de familiars i amics. Ha fet exposicions a Campos, on resideix, i a Lluçmajor.

Reconeix que aquestes pepes s'empenen més per mirar que no per jugar. Alguns clients seus la posen damunt un canterano com a objecte decoratiu. Però també hi ha col·leccionistes. Aquests són molt agraïts, perquè la troballa de Margalida Adrover els permet continuar la col·lecció, els ofereix la seguretat de qui sap que pot comprar malgrat que es trobi en males condicions, perquè després Margalida Adrover li arreglarà. Una clienta alemanya en té tres-centes!

Margalida Adrover és restauradora de pepes.

	CREUERS MEDITERRANI, ILLES GREGUES, NORT EUROPA	
	ESPECIAL RIBERA MAIA 7 nits ESPECIAL REP. DOMINICANA 7 nits (sistema tot inclòs) EGIPTE, diversos programes TENERIFE 9 nits CIRCUIT ASTURIES-CANTABRIA LOURDES 1 DIA	1.352 EUR 1.004 EUR DES DE 752 EUR 323 EUR 499 EUR 157 EUR
Informes i reserves: OMS, 50 B. Box 696 · 07003 Palma (Mallorca) Tel. 971 72 38 42 · Fax 971 72 69 42 · http://www.viajesmartel.com		

Joguines rudimentàries

(Més val enginy que força)

ANTÒNIA SERRANO DARDER

Tot i que el títol pareix prometre un estudi sobre els inicis de les joguines, la meua intenció és parlar un poc d'algunes joguines casolanes, fetes amb enginy i pocs diners –o cap ni un–, les quals entretingueren en algun moment els infants mallorquins. No es tracta de contemplar i ni de recordar aquestes humils joguines com fòssils d'un passat llunyà o com les restes d'un temps ja esvaït. Crec fermament que poden continuar entretenint els infants, i per això en parl en present. La matèria primera no és gaire difícil d'obtenir i confeccionar-les no és cap obstacle insalvable, només requereix un mínim d'esforç i uns estris senzills a més no poder.

A tall d'exemple, un torcaboques pot esdevenir en uns segons una pepa i, en un poc més de temps, un conillet eixerit. D'un tros de paper podem fer una barqueta, d'un tros de cartolina i un albó en pot sortir un molinet. Dos pots de llauna i una cordellina bastaran per fer unes xancles, i un tros de pell i una cordellina, per fer una bassetja. Amb un pinyol d'albercoc podem fer un xiulet, i amb una gla i mig escuradents, una baldufeta. I ja un poc més complicat: amb uns trossos de canya gruixuda podem fer un xerrac o unes castanyetes que serviran per acompanyar cançons. Tot seguit podem veure com es poden confeccionar les joguines que he esmentat.¹ Cal dir que solament són una petita mostra i no són, de cap manera, totes les joguines que es poden fer amb

pocs recursos. En aquest moment em vénen al cap les pepetes de pedaç que els Reis em portaven (les feia ma mare d'amagat amb uns trossos de pedaç blanc que retallava donant-los forma de cap, cos, braços i cames, i que omplia de llana. Després els brodava ulls, celles i boca. Amb llana d'un jersei desfet els feia els cabells i, amb un petit escapoló de roba que li havia sobrat d'alguna peça de vestir que havia confeccionat temps abans, els feia un vestit ben ufanós).

Pepa de pedaç

1. Doblegarem un torcaboques ajuntant les puntes per formar un rectangle.
2. Enrotllarem el rectangle fins al final i llavors obrirem i girarem devers tres centímetres el torcaboques. El resultat serà com una mena de caputxeta amb un cilindre dins que ens imaginam que és un infant d'uè per poder-lo gronxar.

Conillet de pedaç

1. Doblegarem un torcaboques ajuntant dues puntes oposades i formant un triangle rectangle.
2. Ajuntarem les dues puntes de l'aresta més llarga fent que es besin.
3. Enrotllarem el torcaboques des d'on era l'aresta més llarga cap a les puntes del torcabo-

1. Tretes del llibre Jocs i moixonies de Dolors Estrades i Antònia Serrano.

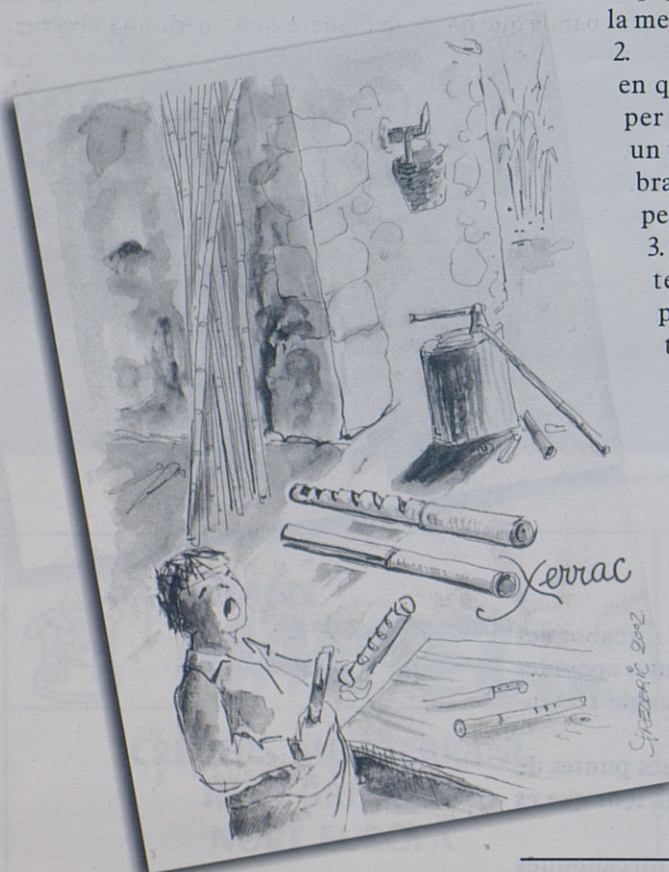
ques fins que quedi un cilindre.

4. Doblegarem el cilindre, entrecavalcant-lo, repartit en tres parts.
5. Girarem les dues puntes cap als dos caps entrecavalcats i farem la volta al torcabocques fins que l'hàgim girat del tot.
6. Ara quedarà com un boliquet ovalat i, a cada cap, mostrarà una punteta del torcabocques.
7. N'enrotllarem una a partir de la punta cap a l'oval i li clavarem una agulla de cap negre.² Això seran les orelles i l'altra punta serà la coa del conillet.

Es posa el conillet damunt el palmell de la mà esquerra, per amunt i amb els dits un poc tancats. Amb la mà dreta es fa una moixonia al conillet al mateix temps que es tanquen els dits i s'empeny el conillet, el qual bota com si cobràs vida. Per desfer-lo basta estirar les dues puntetes a l'hora.

Barqueta

1. Doblegarem un full de paper rectangular per la meitat.
2. Doblegarem la part en què ha quedat el paper en doble formant un triangle amb un sobrant al baix com dues pestanyes.
3. Doblegarem aquestes pestanyes, una per cada banda per tal de formar un triangle rectangle.
4. Obrirem el triangle i ajuntarem els dos vèrtexs més separats i farem un quadrat.
5. Estirarem cap a fora les dues puntes que es besen i ja estarà feta la barqueta.

² Les nostres àvies que anaven vestides de pagesa solien treure l'agulla de cap negre de les que duïen per travar el seu mocador.

Molinet

1. Tallarem un quadrat i dues tiretes estretes de cartolina.
2. Marcarem dues ratlles diagonals de vèrtex a vèrtex formant una creu.
3. Farem un tall des de fora sense arribar al mig.
4. Amb un poc de cola aferrarem les tiretes formant un canonet petitó.
5. Agafarem punta sí i punta no de la cartolina i la durem cap al centre.
6. Passarem un canonet a l'agulla de cap negre, ficarem l'agulla mateixa a les quatre puntes i al centre del molinet, tornarem a posar un altre canonet i el clavarem dalt de l'albó.

Xancles

Per fer unes xancles necessitam dos pots buit de llet condensada, dues cordellines, una tatxa gruixuda i un martell. El forat per on hem buidat el pot ha de quedar a la part de baix. A la banda de dalt, dos centímetres més avall de la tapadora i amb l'ajut d'una tatxa i el martell, hi farem dos forats que quedin un enfront de l'altre. Després hi passarem la cordellina, deixant un cap a cada part del forat. L'infant es col·loca amb un peu damunt cada pot i ferma els dos caps de cada cordellina de manera que la pugui tensar quan l'agafa amb la mà. Ja pot començar a caminar amb les xancles tenint sempre la cordellina estirada quan alça el peu perquè si no ho fa li fugirà la xancla.

Bassetja

Per fer una bassetja necessitem una cordellina i un tros de pell ovalat, d'uns 16 x 8 centímetres. A cada banda del centre de la part estreta de la pell, hi farem un forat, just que hi passi la cordellina. Xaparem la cordellina per la meitat i passarem un cap de cadascuna per un dels forats. Posarem una pedra al centre de la pell i agafarem les dues cordellines i, fent girar el braç, donarem impuls a la bas-

setja per després amollar una de les dues cordellines i tirar la pedra al més lluny possible.

Xiulet

Després d'haver-nos menjat l'albercoc, agafarem el pinyol i el fregarem per una paret de pedra per la part més llarga i més llisa. Quan aconseguirem fer-li un forat li traurem el pinyol amb l'ajuda d'un fil de ferro o similar. Només queda acostar el xiulet als llavis i bufar.

Baldufeta

Tallarem una gla per la meitat i al centre de la part de baix li clavarem la meitat d'un escuradents. Després només manca un poquet de gràcia per fer ballar la baldufeta.

Xerrac

Tallarem un tros de canya gruixuda de devers dos pams i mig de llargària procurant que el nus quedi a un pam de la part de baix. Dos centímetres més amunt del nus, farem osques transversals, fins devers la meitat de la canya, una osca inclinada cap a la part de baix i dins el tall mateix una osca inclinada cap a la part de dalt. Dos centímetres i mig més amunt farem el mateix i repetirem l'operació fins a arribar al cap de la canya. En acabar veurem que semblen les dents d'un xerrac. Després tallarem un tros de canya de devers dos pams de llargària que tingui un nus enmig i un a la part de baix. A la part de dalt no hi ha d'haver nus i a aquesta mateixa banda de la canya hi farem un o dos talls longitudinals, pel centre que arribi gairebé al nus. Per fer sonar el xerrac l'agafarem per la banda

que ha quedat sencera. Amb l'altra mà agafarem l'altra canya que hem preparat, també per la banda que ha quedat sencera, i amb aquesta raspem el xerrac seguint el ritme de la cançó que cantem.

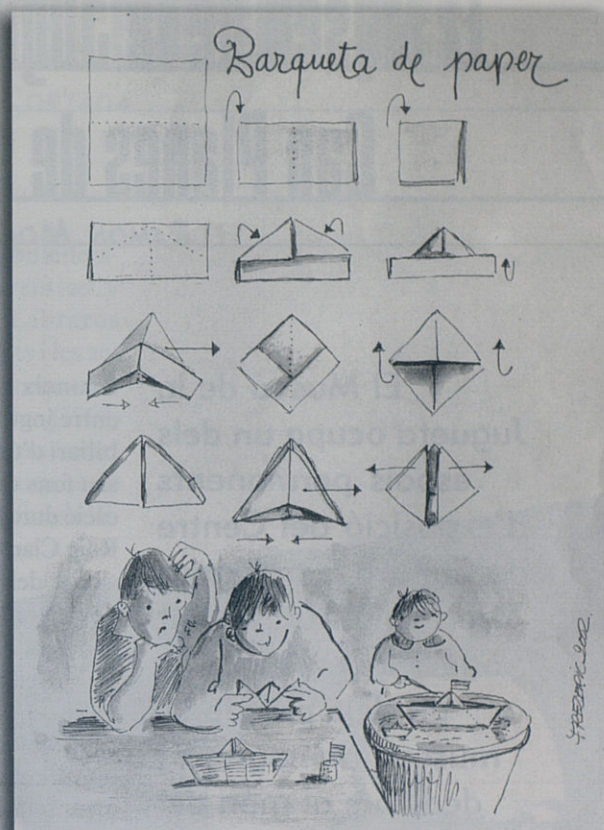
Castanyetes de canya

Tallarem un tros de canya gruixuda de devers dos pams de llargària que tingui un nus enmig i un a la part de baix. A la part de dalt no hi ha d'haver nus. Dos centímetres més amunt del nus central, a la banda on resta oberta la canya, farem una incisió transversal que no arribi al diàmetre de la canya. Vuit o deu

centímetres més amunt començarem a tallar un tros cap a la incisió de manera que quedi una obertura llarguera. Després, i a la mateixa banda de la canya, hi farem un tall longitudinal, pel centre mateix de la canya, que arribi gairebé al nus.

Per fer sonar les castanyetes, les agafarem per la banda que ha quedat sencera i pegarem copets damunt l'altra mà seguint el ritme de la cançó que cantem.

**Els dibuixos que acompanyen l'article són de Frederic Soberats.*

971 475 754

Carrer del
Baix riera, 1-a
07008 palma

Arts
Xisco
Gràfiques

Plaça Rosselló, 4A, 3r
Tel. 971 72 33 56
Fax 971 71 89 01
07002 Palma (Mallorca)

- Plànols Topogràfics
 - Medicions
 - Replanteigs
- Fotografies Aèries
 - Verticals
 - Panoràmiques
- Publicitat Aèria
- Peritatges
- Valoracions
- Projectes Agrícoles
- Estudis Mediambient

El Museu de la Jugueta a Can Planes de sa Pobla

RAMON MOLINA

El Museu de la Jugueta ocupa un dels espais permanents d'exposició del Centre de Cultura Can Planes a sa Pobla. Juntament amb Figueres i Ibi és un dels principals museus monogràfics dedicats al món del joc i la jugueta de tot l'Estat espanyol.

Reuneix més de 3.000 objectes, entre joguines, jocs de taula i mobiliari d'ús infantil i bona part del seu fons és el producte de la dedicació durant molts d'anys d'Antoni Roig Clar, un col·leccionista apassionat del joc que ha reunit peces de tot el món i de gairebé totes les èpoques.

El Museu fou inaugurat a finals de 1998, coincidint amb la remodelació arquitectònica de Can Planes i fou instal·lat al primer pis de l'edifici. L'ingent volum de la col·lecció obliga a només exposar parts del fons, que s'organitzen temàticament en diferents espais amb vista a facilitar les visites. Especialment celebrada fou l'exposició dedicada al tren en miniatura, que rebé milers de visitants durant abril i maig del 2001. Periòdicament el fons exposat es renova, de manera que cada nova visita al Museu pugui donar noves sorpreses a partir d'un fons quasi inesgotable. Amb tot, la part principal del material exposat reflecteix una panoràmica àmplia de la

joguina moderna a partir de la generalització del processos industrials de fa-

bricació a partir de començaments de segle XX, però sense oblidar la part artesana amb presència de nombroses juguets «fetes a mida» per als infants de les famílies benestants d'aquells anys.

En sintonia amb la vocació didàctica que anima totes les activitats realitzades a Can Planes, el museu de la jugueta presenta immenses possibilitats d'aprofitament curricular per a tots els centres escolars que ens visiten. De fet, el públic escolar, en visites concertades de grups-classe, és el nostre principal client.

La visita didàctica inclou el guiatge de l'exposició, una breu explicació sobre la història de la jugueta moderna a partir de la producció massiva, els canvis estructurals i els materials emprats en les diferents èpoques, les variacions formals i estètiques, els jocs clàssics i els jocs de moda, fins a arribar als inicis de l'època electrònica en què s'acaba la col·lecció. Finalment, s'ofereix a les escoles la possibilitat de complementar la visita amb un perit taller en què els infants, segons les edats, confeccionen i decoren una petita jugueta a partir del material que se'ls proporciona.

El Museu de la Jugueta ha col·laborat amb altres museus de Catalunya en exposicions conjunts i manté una presència regular en els encontres i congressos sobre el món del joc i de la infància.

***Ramon Molina és director del Centre de Cultura Can Planes.**

CD-ROM, apunts sobre recursos i jocs

PERE CORTADA

Els jocs d'ordinador representen avui una de les entrades més directes dels infants i joves a la cultura informàtica i a la cultura de la simulació.

Sovint solen ser molt criticats pels continguts i molt poc emprats pels educadors que, des del meu punt de vista, desaprofiten una potent eina educativa.

Desmitifiquen

Anem per pams, tot i el rebuig i les crítiques rebudes per l'exaltació de l'individualisme, la violència i la seva capacitat d'addicció, a hores d'ara no s'ha demostrat empíricament que els jocs d'ordinador i videojocs en general generin agressivitat ni cap mena de contraindicació, llevat dels problemes visuals que poden ocasionar una exposició continuada davant de les pantalles. Aquest rebuig a priori és fruit del prejudici que genera la por i la ignorància.

L'any 1994 el Nacional Council for Educational Technology (NCET) del Regne Unit publicà el document *IT works—Stimulate to educate* (tecnologia de la informació—estímul per educar). Aquest document recull en 27 apartats nombroses investigacions que demostren que l'ordinador ofereix un entorn d'aprenentatge segur i encoratjador, flexible per adaptar-se a les necessitats de col·lectius més diversos i és potenciador, alhora, de l'autonomia, de la recerca d'itineraris i del treball en grup. Permet cometre errors i corregir-los, treballar segons l'assaig-errada (constructes deductius), veure al moment el resultat de la seva feina i treballar a la velocitat apropiada per a cada usuari.

No és cert que els CD i els multimèdia redueixin l'hàbit lector; al contrari, l'augmenten. Les-

tudi encarregat per la Confederación Española de Gremios y Asociaciones de Libreros (CEGAL) sobre els hàbits i les actituds dels lectors a l'Estat espanyol titulat *Los españoles y los libros* (1998) arriba a la conclusió que no és cert que els nous suports i mitjans de comunicació suposin la fi dels llibres, sinó que s'associen a un alt nivell de lectura.

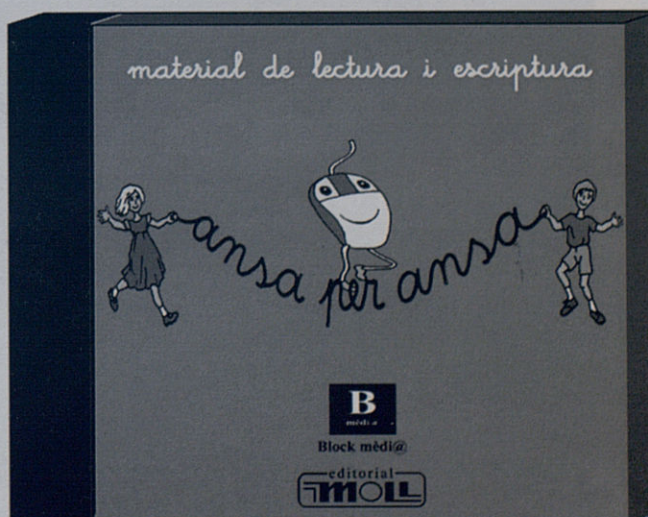
Panorama

De mica en mica la societat digereix aquest procés. Els menors de vint anys ho veuen molt normal, ja que l'han viscut tota la vida, però per als majors de quaranta sembla que no ens hi adaptarem mai.

Hi ha alguns detalls que demostren que encara no està consolidat. No hi ha tendes específiques de venda de programari; les tendes d'informàtica venen sobretot màquines, ampliacions, targetes de so, acceleradors... Els programes van en funció dels distribuïdors de maquinari. Es venen a les llibreries, a tendes de discs i a les grans superfícies, evidentment.

No hi ha rànquings de vendes als mitjans de comunicació i escassos espais de crítica. S'empra com a complement: es regala amb l'adquisició de diaris, revistes o llibres, o bé es regala un paquet amb la compra d'un ordinador...

Moltes biblioteques encara no han inaugurat

l'espai dedicat a la mediateca, o hi destinen escassos recursos. A les escoles no es recomana l'adquisició de programari educatiu. No hi ha convocatòries de premis o guardons sobre aquest format. El suport genèric de les administraci-

totes les llengües de l'Estat) i els materials per a l'aprenentatge escolar (llengua castellana, matemàtiques i anglès). Zeta multimèdia desenvolupa títols com Capitán Trueno, Mortadelo, Zipi Zape, Teletubis, Tweenies...

A finals dels anys 90 sorgiren nombroses empreses dedicades només a elaborar programari que no han resistit el que s'ha

només a la producció multimèdia, com Barcelona Multimèdia, que té una nombrosa col·lecció de les aventures de *Noemí i el pilot* (Picanyol) i altres adaptacions literàries.

Però el que més repercussió ha tingut ha estat el programa CLIC, una eina senzilla per a la producció pròpia de material multimèdia, adreçada, sobretot, als mestres. Aquesta eina és gratuïta i ja s'ha traduït a set idiomes. L'autor és Pere Marquès. Al web www.xtec.es podeu trobar nombrosos recursos educatius estructurats per àrees i nivells a la secció que s'anomena el Racó del Clic.

A les Illes cal destacar les dues editorials sorgides: Cibal Multimèdia, que fa la col·lecció de Pipo, tot i que la seva concepció i edició és primerament en castellà i després ho tradueixen. Block Mèdia ha desenvolupat una línia educativa de recursos d'aprenentatge de la llengua i una altra de cultural amb l'edició dels títols de les rondalles mallorquines en suport informàtic a l'estil dels *living books*.

La Conselleria d'Educació té diversos webs (<http://recursoscat.com>, <http://www.weib.caib.es/>) en què podeu trobar les novetats en català i els recursos educatius.

Per acabar val a dir que es poden trobar penjats a la xarxa nombrosos jocs i aplicacions: tangrams, quadern de mates... Algunes són de pagament previ; d'altres, de franc. Al web <http://www.softcatala.org/> trobareu a la secció el Rebost una àmplia gamma de programes en català, una valoració i normalment un programa de demostració (*demo*) per baixar.

No és cert que els CD i els multimèdia redueixin l'hàbit lector

ons no preveu aquest format.

Per contra, val a dir que les diverses versions d'un mateix producte fa que es desisteixi de comprar-lo tot esperant noves versions. I és que possiblement sigui aquest un format transitori que evolucionarà cap a DVD o a Internet. No esmentaré la qüestió de còpies il·legals.

Qui fa els CD-ROM?

Davant aquest nou format i aquest nou discurs narratiu no lineal les grans empreses d'oci i de comunicació s'han situat en el mercat de diferent manera.

Empreses multinacionals de Cinema, com la Disney, fan CD-ROM de les seves pel·lícules.

Les antigues editorials a nivell estatal (Planeta o Anaya) o els mitjans de comunicació, com el grup Zeta, han obert una secció en què desenvolupen productes propis o s'han dedicat a importar obres dels EUA i a traduir-les al castellà. La qüestió és situar-se en el mercat.

Anaya té diverses línies de producció, com els contes multimèdia (en

anomenat la «crisi de les puntcom».

Dinàmic multimedia en seria un exemple. Aquest fet fa que qualsevol lector pugui trobar mancances en la relació d'editorials o que d'aquí a uns mesos l'article ja no tingui validesa.

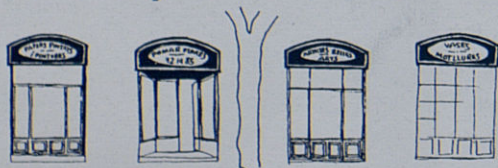
L'impuls institucional de les administracions i les universitats ha fet que s'hagin creat uns recursos molt bons però fora dels canals de distribució (atles, programes d'aprenentatge de la llengua...)

Aquesta simplificació esquemàtica deixa de banda algunes situacions d'anàlisi molt extensa per les constants fusions i adquisicions d'empreses.

Quant al panorama en llengua catalana, s'ha de dir que no és dolent. Molt de programari que ve en anglès no es tradueix ni al castellà, manco hem de pensar que es faci en català. Hi ha diverses editorials lligades a grups mediàtics com Enciclopèdia Catalana amb el ClubSuper 3, i l'editorial Planeta multimèdia que edita, entre d'altres, *Les tres bessones*.

També hi ha empreses dedicades

PAPERS PINTATS I PINTURES
Casa Domar Flores

ARTICLES PER A ARTISTES
VASES I MOTLLURES

SANT MIQUEL, 77 - Telèfon 971 72 14 83 - Fax 971 71 93 12
07002 - PALMA (MALLORCA)

Ses Puelles
Estudi
de
Perruqueria

Carrer de Navarra, núm. 3, 1r - 07003 - Palma - Tel. 971 71 80 37

L'«edutainment», un nou concepte

Vivim en la cultura de l'oci, de l'espectacle, no tan sols perquè les tecnologies ens posen a l'abast tot tipus d'espectacle a tothora, sinó també perquè aquestes tecnologies acaben per convertir en espectacle totes les realitats que se li aproximen.

De la combinació de les paraules angleses *education* i *enter-tainment* esdevé *edutainment*, un nou concepte que reflecteix la combinació de l'educació i l'entreteniment o la diversió. En català es tradueix per educodiversió o educoentreteniment.

I quan parlem de diversió i entreteniment ens referim a una triple gratificació: la gratificació sensorial per als estímuls visuals i sonors; la gratificació mental derivada de la fabulació i la fantasia, i la gratificació física que provoquen els processos d'identificació i projecció.

La clau és, doncs, en la satisfacció que ofereix l'activitat. Aquesta és la diferència entre divertir i avorrit. Qualsevol disseny ha d'integrar una de les gratificacions esmentades, i millor si és la interrelació de les tres.

Anotacions

- Els jocs digitals avantatgen el cine, la televisió i la literatura en el fet que les accions dels usuaris participen del curs dels esdeveniments de ficció.
- Recordau: «El medi és el missatge», la frase de McLuhan significa que tan o més important és el que es fa que com es fa.
- L'aparició dels multimèdia implica

una revolució informàtica, però no educativa.

- No podem quedar al marge d'aquests nou formats ni d'aquests nous discursos narratius.
- Ni multimèdia ni CD-ROM són símbols ni sinònims de qualitat.

**Pere Cortada Obrador és tècnic de Cultura de l'Ajuntament de Capdepera*

Webgrafia:

<http://www.anaya.es>
<http://www.bcnmultimedia.com>
<http://www.blockmedia.org>
<http://www.cpnl.org/jocs/jocs-CD.htm>
<http://www.edebe.com/>
<http://www.encyclopedia-catalana.com/>
<http://www.pipoclub.com>
<http://www.softcatala.org/>
<http://www.xtec.es>
<http://ubisoft.infiniteplayers.com/>
<http://www.zetamultimedia.es>
<http://www.vicensvives.es>
<http://www.planetadeagostini.es>
<http://www.riverdeep.net/edmark>
<http://www.maseducativa.com/software>

LLIBRES DE TOTS
ELS PAÏSOS
CATALANS

LLIBRES INFANTILS
I JUGUETES

LLIBRES DE TEXT

DISCOS I CASSETTES

SERVEI
DE LLIBRES
ESTRANGERS

Carrer d'en Rubí, 5
Tel. 71 38 21
07002 Palma (Mallorca)

Pianos Can Garcias

Des de 1.951

Pere Josep Garcias

Pianer

Reparació, Restauració i Afinació

Venda i Lloguer Opció-Compra

Assessoraments - Transports

Joan Maura, Bisbe, 10
07005 · Palma de Mallorca
Tel./Fax: 971 462 016 · Mòvil: 607 891 930
www.lasguias.com/pianosgarcias

Gilbert Bécaud

La gàbia de Faraday

MATIES OLIVER

Semblança

Dec la imatge a Antoni Castanyer, jurassià gens ni mica juràssic, gastrònom i cuiner de nota, admirador de la *chanson* i empedreït lector dels memorialistes, que em féu arribar també la biografia més completa del cantant, pianista i

compositor apareguda a les llibreries el mateix mes de la mort de Bécaud, el desembre de 2001. Efectivament, aquesta comparació amb el famós experiment del descobridor de la inducció electromagnètica i teoritzador de la electrificació per influència sembla ben adequada per a un home que durant més de 50 anys va personificar la vessant culta de la música popular. N'és una prova la

portada de la revista mensual *Catalunya Música*, dedicada a la música clàssica, en el darrer número, que inclou un com sempre documentat article del cantautor i estudiós de la cançó francesa Miquel Pujadó. Per cert que en aquesta revista es pot trobar la progra-

mació íntegra de la ràdio pública catalana homònima, que reemet Voltor per a les Balears.

Gilbert Bécaud és un vertader fenomen de la *música cantada* de la segona meitat del segle XX, un animal d'escena extraordinari, un vertader terratrèmol; i va tenir amb la seva veu, el seu piano i la seva inaturable i enèrgica expressió corporal un poder de seducció increïble sobre el seu públic. Va inaugurar dues vegades l'Olympia de París, l'anomenat amb justícia temple europeu del music-hall. Bécaud era un músic de formació clàssica (conservatori de Niça). Músic i compositor excel·lent però en cap cas autor de les seves lletres, va saber cercar la col·laboració de *paroliers* de categoria com Pierre Delanoë, Maurice Vidalin, Claude Lemesle i Louis Amade.

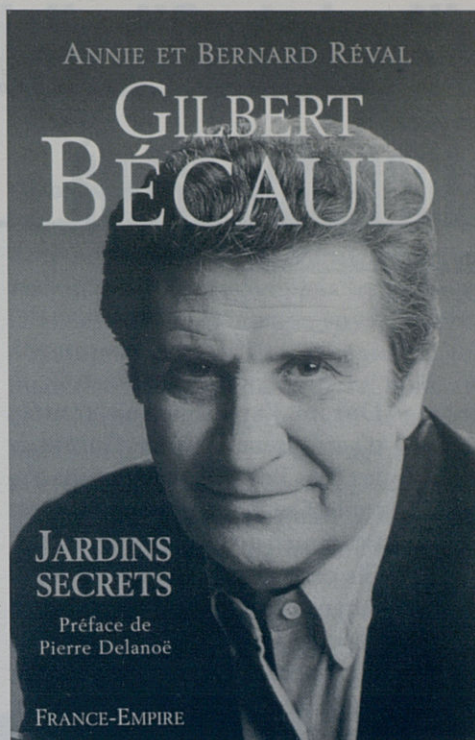
Louis Amade era un nord-català de pura soca, prefecte de professió i fill del poeta, assagista i divulgador de la cançó popular del Rosselló, Joan Amade. Ell va escriure per a Bécaud textos de cançons memorables com «L'important c'est la rose», «Quand il est mort el poète», «L'absent», «Les Croix» o «Les marchés de Provence» inspirat en el quilomètric mercat dels Cours Lafayette de Toló, la seva vila natal, encara ben viu com qualsevol ha pogut comprovar aquest mateix Diumenge de Pasqua, i que reuneix tots els colors i sentors de la terra llatina i mediterrània de la romanitzada Provença.

S'acaba de treure un CD pòstum de Bécaud, el qual forma part de

l'amplíssima nòmina de grans noms de la *chanson* nascuts al territori de l'antiga llengua d'oc, com Brassens, Trenet, Montand (toscà recriat a Marsella), Nougaro, Perret, etc. Altres noms destacats són nascuts fora de l'Hexàgon o d'ascendència estrangera, com l'immens Jacques Brel, Charles Aznavour, Moustaki o Reggiani. Casualitat allò primer o reflex d'un primer terç del segle XX en què la poesia i la música brollaven de pertot a la Catalunya francesa com al Llenguadoc o a la Provença, com examina Cristophe Izard en un complet estudi sobre el primer Bécaud, al qual he pogut accedir gràcies a l'hospitalari parisenc i expert de la cançó Christian Marcadet.

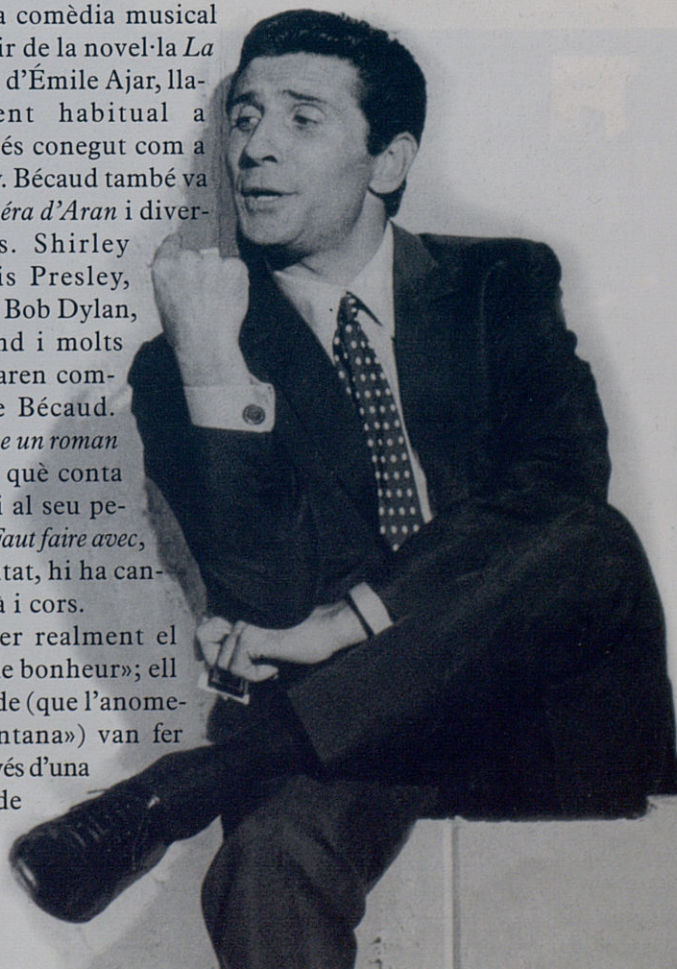
Gilbert Bécaud parlava l'occità provençal a ca seva i va assaonar les seves cançons més autobiogràfiques amb expressions d'aquesta avui malaurada i gairebé suprimida llengua. Havia gravat en multitud d'idiomes i havia estat tan vinculat a Mallorca que en els anys 60 va comprar un immoble a la costa d'Andratx.

Per tant era ben comprensible que l'Obra Cultural Balear, cercant una figura de ressò internacional per al seu espectacle a l'Auditori *Sons de Balears*, volgués convidar-lo i fer-lo cantar una part de l'espectacle en la nostra llengua. Per altra part el Consolat de Mar volia rebre'l i honorar-lo per tota la seva trajectòria artística. Els contactes s'establiren la Setmana Santa de 2001 amb el seu representant Charley Marouani, membre emèrit del famós clan tunisià i protagonista de molts de fets històrics de la cançó francesa. Però la mateixa setmana que en principi havia de tornar a actuar a Palma va ocórrer el seu traspàs, dies després de l'aparició de la seva biografia exhaustiva (i potser massa acrítica) *Jardins Secrets*. La primitiva previsió d'una actuació a Palma el fatídic mes de desembre passat s'havia simplement ajornat per oferir el seu concert en col·laboració amb Costa Nord

una mica més endavant. Bécaud va compondre dotzenes de cançons memorables com «Le jour où la pluie viendra», «Dimanche à Orly», «Nathalie», «C'est en septembre», «Les tantes Jeanne», «Alors raconte», «Mes mains» i potser la més famosa «Et maintenant», represa per Sinatra i Streissand. *Madame Roza* fou una comèdia musical creada a partir de la novel·la *La vie devant soi*, d'Émile Ajar, llavors resident habitual a Mallorca i més conegut com a Romain Gary. Bécaud també va escriure *L'Opéra d'Aran* i diverses cantates. Shirley Bassey, Elvis Presley, Bing Crosby, Bob Dylan, Neil Diamond i molts d'altres cantaren composicions de Bécaud. *Una vie comme un roman* és un CD en què conta la seva vida i al seu penúltim disc, *Faut faire avec*, de gran qualitat, hi ha cançons en italià i cors. Bécaud va ser realment el «marchand de bonheur»; ell i Louis Amade (que l'anomenava «Sargantana») van fer esborrar, a través d'una col·laboració de

40 anys, la diferència imaginària entre els vertaders poetes i els autors de cançons. Varen comprendre i deixar clar que hi pot haver més poesia, emoció i inspiració popular en una història contada i cantada en tres minuts que al llarg de tot un relat pretensions «d'alta literatura».

Guia de recursos per autoaprendre català

ANTONI OLIVER

Centres d'autoaprenentatge, webs interactius, CD i altres recursos didàctics estan a l'abast dels ciutadans castellanoparlants o catalanoparlants que vulguin aprendre o millorar els seus coneixements de català per lliure. Aquí en teniu una petita mostra que pot servir de guia.

Durant l'any 2001 els centres d'autoaprenentatge del Govern de les Illes Balears que coordina Paraula. Centre de Serveis Lingüístics tenien un total de mil inscrits. Els centres varen ésser utilitzats durant més de 12.000 hores i comptaren amb unes 7.000 visites, és a dir: que cada un dels usuaris va fer més d'una hora de feina per visita. Pel que fa al perfil dels usuaris d'aquests centres, el 47 per cent és nascut a les Illes Balears, i un 53 per cent, fora de les Balears. D'aquests nascuts fora de les illes, un 16,33 per cent són de territoris de parla catalana, un 60,20 per cent, d'altres comunitats autònomes i un 23,47 per cent són estrangers de molt diverses nacionalitats, n'hi ha d'anglesos, de francesos, d'alemanys, de magrebins, de xinesos, de japonesos... Quant a

l'edat, es tracta de persones de 20 a 35 anys, amb un nivell d'estudis alt, de llicenciatura o diplomatura. Es tracta d'alumnes que necessiten aprendre català, o assolir-ne un domini oral o escrit suficient perquè es volen presentar a qualque prova o per motius de treball. En els centres els autoaprenents treballen amb diferents materials: fitxes autocorrectives, jocs lingüístics, vídeo, programes informàtics per fer dictats, exercicis de gramàtica, de fonètica i de pronúncia. Tot el material està classificat per nivells i té una dificultat gradual. A més, hi ha propostes d'itineraris per a cada nivell, la qual cosa facilita l'accés a tots els materials. Els alumnes compten en els centres amb un llicenciat que corregeix els exercicis que no poden

40 anys

Medalla d'Or de les Illes Balears

L'Obra Cultural Balear ha estat reconeguda amb la màxima distinció que concedeix l'Executiu illenc, la Medalla d'Or de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears, en el mateix any que aquesta entitat sense ànim de lucre compleix les seves quatre dècades d'història. D'aquesta manera i denou anys després de l'aprovació de l'Estatut d'Autonomia de les Illes Balears, un govern illenc reconeix de manera oberta, normal i oficial la incansable feina en la defensa, el manteniment i la promoció de la llengua catalana, la cultura i la identitat pròpies de l'arxipèlag balear que han duit a terme els milers de persones anònimes, socis, amics, simpatitzants i treballadors de l'entitat, els quals han donat suport i han fet possible que l'OCB al llarg de quaranta anys no hagi aturat de lluitar pel català.

El lliurament de la Medalla d'Or tingué lloc el passat dia 28 de febrer de 2002, en el marc del Dia de les Illes Balears. La cerimònia se celebrà al Conservatori Professional de Dansa i Música de les Illes Balears.

Per primera vegada en totes les edicions del lliurament d'aquesta distinció, tots els guardonats sense excepció –GOB, la Societat Artística de Ciutadella i el bisbe de Mallorca– pogueren dirigir-se directament a l'auditori per expressar el seu missatge, cosa que enriquí en qualitat i en diversitat l'acte, ja que s'aconseguí que la societat civil tingués veu pròpia i diferència envers els representats polítics i religiosos.

A la imatge, alguns membres de la Junta Directiva i Climent Garau, amb la Medalla a la mà, president de l'OCB de 1970 a 1976.

L'OCB celebra a Barcelona els d'història amb «Sons de

L'Obra Cultural Balear celebra l'11 d'abril de 2002, a l'Espai Mallorca, el seu quarantè aniversari amb els seus socis, simpatitzants i amics de Barcelona. L'acte comptà amb la participació de la cantautora Maria del Mar Bonet; el fotògraf Antoni Catany; el rector de la Universitat de les Illes Balears (UIB), Llorenç Huguet; els rectors, nascuts a Mallorca, de la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB), Lluís Ferrer, i de la Universitat de Barcelona (UB), Joan Togores, i s'hi presentà el doble disc compacte *Sons de les Illes Balears*, el qual recull una antologia del patrimoni musical popular i literari de l'arxipèlag balear amb tractament simfònic.

Els rectors de la UAB, UB i UIB, Maria del Mar Bonet i Antoni Catany felicitaren i manifestaren públicament el suport a la tasca duita a terme per l'OCB en el decurs d'aquestes quatre dècades d'existència, que es compleixen el pròxim 31 de desembre d'enguany. També elogiaren el desenvolupament d'un producte cultural de qualitat com *Sons de les Illes Balears*.

Davant un auditori d'un centenar de persones, Joan Togores expressà «l'excel·lent tasca duita a terme per l'OCB durant els seus primers anys de vida, que ha quedat reflectida en el doble disc compacte *Sons de les Illes Balears*» i apuntà que «l'encontre a l'Espai Mallorca serveixi per constituir el vaixell de Mallorca a Barcelona». Lluís Ferrer manifestà la seva «admiració i respecte per la feina feta per l'OCB amb l'esperança de poder col·laborar en el futur, perquè la nostra cultura és cosa de tothom i, com sabem, cada poble llaura el seu futur». Llorenç Huguet subratllà que «Mallorca oberta a Catalunya, Catalunya oberta a Mallorca, dos espais de cultura compartida i llengua estimada que l'OCB ha servat durant aquests quaranta anys i segur que pren el compromís de fer-ho per sempre». Maria del Mar Bonet donà «les felicitacions per aquesta OCB, tan necessària i tan arrelada al nostre poble i a la cultura de les Illes Balears; gràcies per deixar-me acompanyar-vos un poc en el vostre-nostre camí». Finalment, Antoni Catany, amb la seva timidesa i delicadesa, llançà un potent «molts d'anys» cap al públic assistent.

A l'acte assistiren personalitats de l'àmbit polític, econòmic, cultural i social del Principat, entre els quals es trobaven el director executiu de l'Eurocongrés 2000, Joan Amorós; l'arquitecte Jordi Bonet; el president de l'Institut d'Estudis Catalans, Manuel Castellet; el president i el gerent de la Universitat Catalana d'Estudis, Joan Domènec i Joan Maluquer respectivament; el diputat al Parlament de

Catalunya Francesc Ferrer Gironès; el gerent de la Fundació Jaume I, Andreu Morta; la regidora de l'Ajuntament de Barcelona Imma Mayol; el president de l'Associació de Músics de Mallorca per la Llengua, Antoni Nicolau; l'escriptora Maria Antònia Oliver, i el lingüista Joan Veny.

quaranta anys les Illes Balears»

*Els tres rectors de les dues
universitats catalanes i la balear.*

*D'esquerra a dreta, Antony Catany, Maria del Mar Bonet,
Antoni Mir, Joan Togores, Llorenç Huguet, Lluís Ferrer i Manuel Castellet.*

Obra Cultural Balear,

quatre dècades reconegudes

La concessió de la Medalla d'Or de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears a l'Obra Cultural Balear en el marc dels actes del Dia de les Illes Balears té per a nosaltres un valor col·lectiu. Aquest reconeixement a la tasca de l'entitat de promoció de la llengua catalana, la cultura i la identitat pròpies de l'arxipèlag balear, duita a terme amb independència i de manera integradora, volem que sigui patrimoni de tots els ciutadans i de les ideologies democràtiques de les quatre illes igual que l'idioma. A més a més, desitjam compartir-lo amb el conjunt de les terres de parla catalana.

La motivació de l'Executiu balear recull un sentiment molt ampli, present dins la societat illenca: «El Govern de les Illes Balears reconeix la tasca mai no interrompuda de les senyes d'identitat del nostre poble; com a testimoni de gratitud per la seva labor incansable a favor del coneixement i l'estimació de la nostra llengua des de les èpoques més difícils; per la seva contribució al procés de recuperació de l'autogovern de les nostres Illes».

D'aquesta manera, s'aprova oficialment i amb plena normalitat, a ca nostra, una trajectòria que fou començada a principis dels anys seixantes pels il·lustres fundadors, entre els quals destaca el filòleg i intel·lectual Francesc de Borja Moll com a màxim impulsor de la constitució de l'OCB, i és continuada pels milers de persones que n'han fet part –com a socis o simpatitzants, a les delegacions o fent-hi feina com a treballadors– al llarg d'aquestes quatre dècades que enguany complim. Entenem, cosa que celebrem i agraïm, que també s'ha premiat, merescudament, la gent anònima que ha treballat tant i tant per la llengua catalana, i que ha participat massivament en les campanyes i mobilitzacions de l'entitat.

Tenim ben present la gent senzilla que ha mantingut viu el català al llarg de generacions i generacions, com també els homes i les dones de la Renaixença i els de l'Associació per la Cultura de Mallorca, els quals varen arribar a proposar un estatut d'autonomia, precursor del que tenim ara. D'aquells promotors d'una formidable represa lingüística i cultural, l'OCB se'n sent orgullosa i legítima hereua.

Però, ara i aquí, a l'arxipèlag balear, el català no té assegurada ni de bon tros la seva supervivència, atès el fet que es troba en una situació extrema de reculament de l'ús social i amb la urgentíssima necessitat que s'apliqui un pla de xoc que primer aturi el seu desarrelament i a continuació recuperi la utilització quotidiana de la llengua catalana a les Illes Balears.

Els nous reptes que ha d'afrontar el català a l'arxipèlag balear per a la seva supervivència s'anomenen avui en dia, és a dir, en el segle XXI, globalització, onada demogràfica imparabla a causa de la immigració sense fre, o allau de mitjans de comunicació en altres idiomes sense que hàgim assolit un model audiovisual propi, per posar un petit exemple d'una realitat que ens devora. Superar-los rau en cada un de nosaltres.

No hem d'esperar més temps, cal actuar i afrontar-nos a aquests entrebancs des dels àmbits polític, econòmic i social perquè deixin d'enfosquir el nostre desenvolupament com a país i la nostra capacitat de decisió i d'autogovern. Aquests fets ens obliguen a reclamar, tant vegades com sigui necessari amb veu alta i clara, com també amb accions contundents, el dret del poble balear a 'comandar a ca nostra', a decidir absolutament en allò que ens afecta. Tot i el nul suport de l'Estat espanyol i de la Unió Europea, hem d'exigir-los que compensin en justícia i d'una vegada per totes la nostra situació perifèrica i pluriinsular. A més a més d'assegurar-nos un tracte lingüístic igualitari en aquests espais. La societat civil tindrà un paper important per convertir aquestes reivindicacions en realitats, però sens dubte necessitarà de l'existència i el suport d'unes institucions públiques capdavanteres que apuntin enfora. El món associatiu ha de ser la referència de cada ciutadà conscient d'aquesta situació d'emergència; ha d'assolir com a tasca principal que la llengua catalana i la cultura de les Illes Balears són les eines cabdals de cohesió social i de comunicació, de major qualitat de vida i de millor convivència. Aquests objectius es compliran usant sempre la llengua i la cultura pròpies de l'arxipèlag balear i enfortint-les extraordinàriament, perquè d'altra manera no resistiran la forta investida dels altres idiomes i cultures amb els quals, sortosament, compartim el mateix, però limitat, territori. Així, s'aconseguirà que aquest patrimoni sigui efectivament el de tothom.

Per aquest motiu, les associacions han de contribuir a forjar una societat civil crítica, forta, capaç, independent i amb empenta. Si ens proposam, tots plegats, fer possible allò que consideram necessari, ens en sortirem. La Medalla d'Or de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears ens honora, ens fa sentir acompanyats i ens dona coratge per a quaranta anys més, i els que facin falta.

Junta Directiva de l'Obra Cultural Balear: **Francesc Bujosa, Miquel Company, Guillem A. Crespi, Sebastià Frau, Joan Gelabert, Sara Ladària, Jaume Lladó, Gabriel Matas, Antoni Mir, Catalina Moner, Maties Oliver, Cathy Sweeney i Maria Tous.**

Joan Melià, director general de Política Lingüística.

autocorregir-se i que atén consultes. Per als alumnes no catalanoparlants hi ha unes sessions de conversació i tutories especialitzades.

La Conselleria d'Educació, a través de la Direcció General de Política Lingüística, ha dedicat recursos especials a l'autoaprenentatge editant material i fomentant aquests centres. Joan Melià, director general de Política Lingüística, assenyala que «els recursos d'autoaprenentatge són importants a les Illes Balears perquè a causa de la quantitat de persones que vénen de fora, que treballen i que no sempre tenen accés a altres recursos acadèmics, és necessari que hi hagi aquests centres d'autoaprenentatge».

En aquest sentit «s'han pogut incorporar a aquest tipus d'ensenyament les noves tecnologies en el material didàctic, d'aquesta manera s'ha cobert un espai, amb l'autoaprenentatge, que no estava cobert. L'escola és el primer nucli d'ensenyament, en què el català és la llengua habitual i vehicular, però era necessària una oferta complementària específica que depengués d'altres institucions».

Melià afegeix que «s'han ofert recursos específics per a estrangers, cursos i una nova línia d'actuacions».

A més dels centres d'autoaprenentatge, dos a Palma i un a Eivissa, «està previst que n'hi hagi dos més, a Calvià i a Ciutadella», assenyala Melià i afegeix que «també es pot comptar amb un punts d'autoaprenentatge, situats a biblioteques o centres escolars, on hi ha una connexió en línia i en els quals es pot accedir al material d'Internet, l'única diferència és que no hi ha persones específiques, no

hi ha un docent, però sí persones que poden resoldre una consulta». La Conselleria ha fet el programa PELC, un recurs d'ensenyament adreçat a aquelles persones que tenen un domini oral del català, l'adreça és <pelc.caib.es> i consta de tres nivells: elemental, mitjà i superior».

També la Conselleria ha posat al carrer altres recursos i material didàctic, com, per exemple, un CD

amb 250 frases habituals pronunciades per diverses persones. Això dóna la possibilitat a l'usuari d'enregistrar la seva veu i comparar. Així mateix, hi ha altres materials que són «un tast de l'autoaprenentatge», assenyala Melià i destaca un calendari per aprendre una frase cada dia en què hi ha 365 frases traduïdes a l'anglès, francès, castellà, alemany i àrab» especialment dedicat a la gent que no té

El web del SALC ha augmentat la interactivitat dels exercicis

gaire temps.

Melià destaca que «la via de l'autoaprenentatge és molt important, perquè les persones que volen aprendre la llengua poden dedicar-hi el temps que poden o consideren adequat i poden comptar amb material a Internet i en CD».

L'experiència del PELC

La Direcció General de Política

Lingüística, el Servei de Càlcul de la Universitat de les Illes Balears i el Consorci per al Foment de la Llengua Catalana ha posat a la xarxa el programa PELC d'ensenyament de català. Per accedir al contingut del programa s'han de completar unes caselles, un identificador i una contrasenya, i amb aquestes dades l'usuari pot disposar d'un control d'autoavaluació de les activitats realitzades. També es poden fer les consultes relatives a aspectes tècnics del web enviant un missatge a <pelc@uib.es>.

La Universitat Pompeu Fabra (UPF) també ha duit a terme iniciatives d'autoaprenentatge. Albert Servitge, cap de Serveis lingüístics de la UPF, destaca que «el programa d'autoaprenentatge de la Universitat Pompeu Fabra va comptar amb el suport de la Direcció de Política Lingüística i de les universitats de Catalunya, que varen veure la necessitat de comptar amb una eina pròpia en aquest sentit».

Dades del SALC

La creació del Servei d'Autoformació en Llengua Catalana (SALC) de

la UPF és de 1995 i la inauguració del web del SALC va tenir lloc el mes de desembre de 1996. El Servei d'Autoformació en Llengua Catalana (SALC) de la Universitat Pompeu Fabra ofereix recursos informatitzats que faciliten l'autoaprenentatge dels diversos aspectes de la llengua catalana a aquelles persones que no poden adaptar-se als horaris i als calendaris dels cursos presencials.

L'accés és lliure i gratuït. Qualsevol persona amb connexió a Internet pot utilitzar-lo. Ara bé, el servei d'assessorament personalitzat és únicament per al personal docent i investigador i per al personal d'administració i de serveis de la UPF.

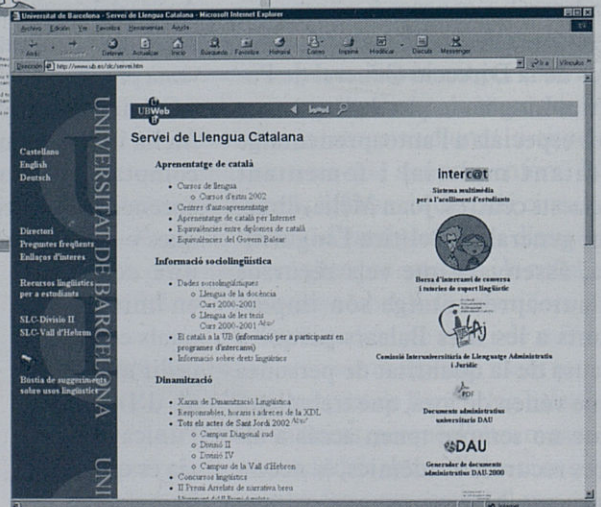
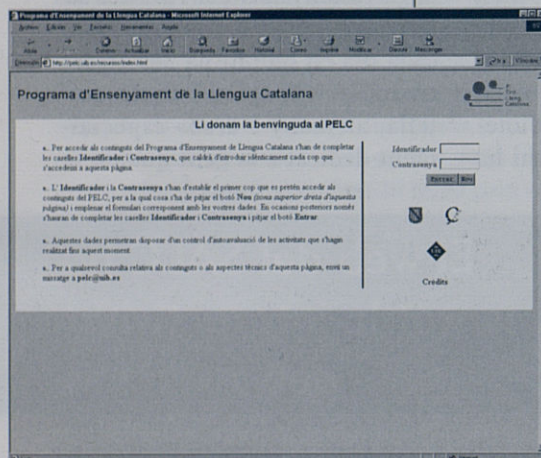
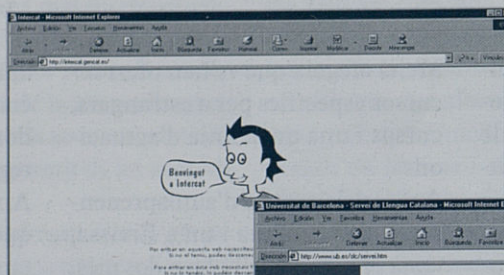
Fa propostes de treball per a objectius concrets, proves per conèixer el propi nivell de català i proves de la Junta Permanent de Català dels nivells intermedi (B), suficient (C) i su-

perior (D), material didàctic d'autoaprenentatge cedit per la Direcció General de Política Lingüística i digitalitzat per la UPF. També compta amb exercicis autocorrectius per treballar els nivells intermedi, suficient i avançat de la llengua i fitxes de teoria dels diferents àmbits de la llengua.

Ofereix també informació actualitzada sobre les convocatòries de les proves de la Junta Permanent de Català, així com una relació de bibliografia i manuals de consulta. Inclou també consells i orientacions per treballar amb aquest material de manera autònoma.

Estadístiques

Des del mes de gener de 1997 fins a l'actualitat la mitjana del nombre de visites diàries ha passat de ser de 20 a

**ESPECIALISTES
EN ARTICLES
DE MUNTANYA,
CÀMPING, ESQUÍ
I ESCALADA**

T'equipem per l'aventura

**ES
REFUGI**

Via Sindicat, 21 (pati interior)
Palma

Tel. 971 71 67 31

Fax 971 71 85 97

refugi@detallsport.es

Adreces útils a Internet

Servei d'Autoformació en Llengua Catalana (SALC) de la Universitat Pompeu Fabra

<http://www.upf.es/gl/>

Curs d'Autoformació de Grau Superior
<http://sic.uji.es/serveis/stl/cursos/sup/xarxa.html>

Gex, programa autocorrecció
<http://www.ub.es/slc/ffll/accgex.htm>

Fitxes per a treballar l'expressió escrita
<http://sic.uji.es/serveis/slt/cal/fitxes/fee.html>
Cursos Fundació ECCA
e-mail: balears@radioecca.org

Programa PELC
<http://pelc.caib.es>

Programa d'autocorrecció Catacroc
<ftp://ftp.uab.es/pub/docs/catacroc>

Exercicis de català per a anglòfons
<http://131.111.162.141/catalan/monzo/>

Guia de conversa anglès-català
<http://www.ample24.com/slc>

Pàgina del Servei de Llengües i Terminologia de la Universitat Politècnica de Catalunya

<http://www.upc.es/slt/cat/online/index.htm>

Guia de conversa universitària anglès-català
<http://www.ub.es/slc/ffll/guiapdf/hpguia.htm>

Guia de conversa universitària alemany-català
<http://www.ub.es/slc>

Dau, models de documents administratius
<http://www.ub.es/slc/assess/dau.pdf>

Recursos lingüístics en català
<http://www.llencat.com/cursos.htm>

Easy catalan, expressions bàsiques
<http://www.geocities.com.athens/pantheon/6077/>

Scrabble en català
<http://193.145.43.51/dosc/entrada>

versitats estrangeres, sobretot d'Alemanya. Com a dada curiosa es pot destacar que aquest servei té connexions des de països com Ucraïna, Lituània i rep missatges de persones catalanes que viuen a l'estranger (exilats, immigrants, etc.) que revisen els seus coneixements de la llengua i els de la seva família a través del SALC.

Canvis al web del SALC

Des que fou creat, el web ha augmentat la interactivitat dels exercicis i hi ha incorporat dictats digitalitzats. També es va implantar una fitxa personal de treball interactiva que permet a l'usuari fer el seguiment del seu pla de treball, registrar la informació de cada sessió de treball, la durada, les activitats realitzades i el percentatge dels encerts obtinguts.

A més, darrerament s'ha fet un nou disseny i una nova imatge del SALC, amb una navegació millorada pel que fa a l'accessibilitat, l'optimització dels recursos, la hipermedialitat i una imatge més engrescadora i adequada.

Actualment es preparen noves millores que aviat incorporaran al web del SALC: nou sistema del control del rendiment dels processos d'aprenentatge, més proves d'autoavaluació (per aspectes i generals), implementació d'una nova tipologia d'exercicis, etc.

Altres recursos

Hi ha una bona varietat de recursos d'autoaprenentatge en material informàtic. En disquet o CD estan disponibles cursos de català multimèdia, recursos per treballar els aspectes de lèxic, vocabularis, frases fetes, conjugació de verbs, manuals de comunicacions d'empresa, diàlegs, reculls d'expressions, etc.

També hi ha a la xarxa els cursos del SALC de la UPF, el programa Gex d'autocorrecció, els cursos de la fundació ECCA i material de conversa i exercicis de català per a anglòfons.

A més també hi ha molts altres recursos accessibles a través de la xarxa que van des d'una guia de models de documents administratius fins a jocs de tipus lingüístic en català.

178, i la procedència d'aquestes connexions és en part dels usuaris de la UPF, però la majoria són d'altres universitats catalanes com ara la Universitat Oberta de Catalunya, la Universitat de Barcelona, la Universitat Po-

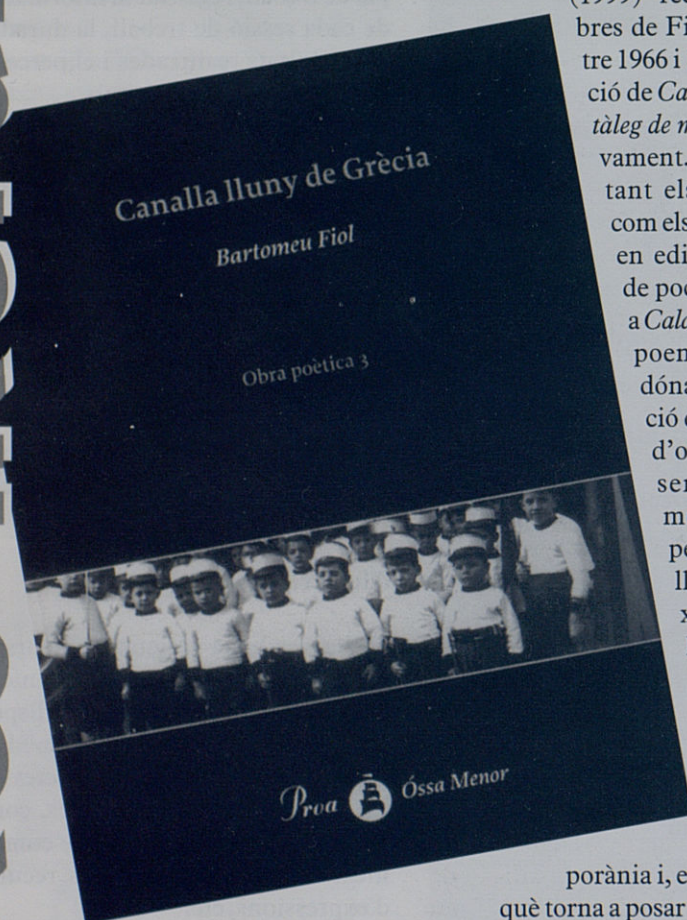
litécnica de Catalunya, la Universitat Autònoma de Barcelona..., algunes de les quals han començat a dissenyar cursos semipresencials usant, en part, el material del web del SALC. També ofereix connexions des d'uni-

Bartomeu Fiol: Poemes

«Bàrbars» i Allunyats de Grècia*

PERE ROSELLÓ BOVER

Notes literàries

Amb *Canalla lluny de Grècia* es clou un ambiciós projecte de publicació de l'obra poètica de Bartomeu Fiol, iniciat l'any 1999 per Edicions Proa amb l'ajut del Consell de Mallorca. Tres volums —que havien estat precedits per l'antologia *Tot jo és una exageració* (1999)— recullen tots els llibres de Fiol apareguts entre 1966 i 1998, dates d'edició de *Calaloscans* i de *Catàleg de matèries*, respectivament. En queden fora tant els textos inèdits com els impresos, sovint en edicions privades i de poc abast, anteriors a *Calaloscans*, el primer poemari que l'autor dona per vàlid. L'edició d'aquests volums d'obra poètica em sembla especialment remarcable perquè, en primer lloc, dona a conèixer més enllà de l'àmbit estrictament mallorquí un dels poetes més originals i renovadors de la poesia catalana contemporània i, en segon lloc, perquè torna a posar en circulació uns poemaris que —excepte els apareguts a l'Editorial Moll— estaven exhaurits o havien sortit en edicions de distribució limitada. A més, aquesta edició de la poesia de Fiol ha generat la realització d'uns treballs crítics importants per conèixer-lo, car cada volum va precedir per una extensa introducció que ajuda a comprendre millor els textos reunits. Finalment, la impressió d'aquests volums ha propiciat que el poeta realitzàs una tasca de revisió dels seus poemes —alguns dels quals havien estat objecte d'impressions una mica descurades— i n'establís la versió (almenys, fins ara) definitiva. Tot i això, no podem oblidar la provisionalitat d'aquesta obra poètica, en la qual s'ha obviat per prudència l'adjectiu «completa». No cal dir que nosaltres voldríem veure aviat una prolongació d'aquests tres toms que recollís obra nova.

El primer volum —que, intencionadament, ha aparegut després del segon— es titula *Camps de marina i suburbials* (2001) i, juntament amb un pròleg de Jaume Pomar de caràcter predominantment biogràfic o «històric», reuneix els llibres *Calaloscans* i *Camp Rodó* (1973). Els lligams entre aquests dos poemaris són palesos, tot i la unitat indiscutible de la poesia de Bartomeu Fiol, i justifiquen que formin un sol volum. L'ús de topònims reals com a títols, tot fent referència a uns indrets més tost marginals i força allunyats del concepte de bellesa tradicional, ens acaren a una poesia que, en el seu moment, va representar un trencament molt clar amb el paisatgisme serè, neoclàssic i força tòpic de l'Escola Mallorquina. A més, aquests dos llibres, malgrat situar-se'n als límits, són els que es troben més a prop del realisme històric, moviment del qual, tanmateix, ja són força dis-

xer-lo, car cada volum va precedir per una extensa introducció que ajuda a comprendre millor els textos reunits. Finalment, la impressió d'aquests volums ha propiciat que el poeta realitzàs una tasca de revisió dels seus poemes —alguns dels quals havien estat objecte d'impressions una mica descurades— i n'establís la versió (almenys, fins ara) definitiva. Tot i això, no podem oblidar la provisionalitat d'aquesta obra poètica, en la qual s'ha obviat per prudència l'adjectiu «completa». No cal dir que nosaltres voldríem veure aviat una prolongació d'aquests tres toms que recollís obra nova.

* Bartomeu Fiol: *Camps de marina i suburbials*. Obra poètica, 1. (Barcelona: Edicions Proa, 2000); *Cròniques bàrbars*. Obra poètica, 2. (Barcelona: Edicions Proa, 1999); *Canalla lluny de Grècia*. Obra poètica, 3. (Barcelona: Edicions Proa, 2001).

tants. Jaume Pomar, en el pròleg d'aquest primer volum, per tal de referir-se al peculiar posicionament d'aquests dos primers llibres de Fiol respecte del realisme dels anys seixanta, encunya el terme «realisme simbòlic» que, si bé pot resultar insòlit o fins i tot paradoxal, és ben útil a l'hora de fer-nos entendre.

El segon volum duu el títol de *Cròniques bàrbares* (1999) i és encapçalat per un extens treball de Sam Abrams, en què sobretot se situa l'obra de Fiol en els grans corrents de la poesia contemporània. *Cròniques bàrbares* aplega els tres llibres següents de Fiol, publicats dins el decenni dels anys vuitanta: *Contribució de bàrbars* (1980), *Capells de ferro a Son Cabaspre* (1983) i *Calaportal de Cavorques* (1985). Actualment era difícil trobar a les llibreries aquests tres poemaris, la qual cosa justifica que el volum segon hagi sortit a la llum abans del primer. *Contribució de bàrbars* va aparèixer a la col·lecció Guaret, fa anys desapareguda, que havia creat Damià Huguet; *Capells de ferro a Son Cabaspre* va sortir en una edició d'autor, i *Calaportal de Cavorques* va esser publicat a la Col·lecció Tià de Sa Real, que aleshores dirigia des de Manacor Miquel Àngel Riera. Aquests tres llibres tenen en comú el fet de posar en relleu el tema dels «bàrbars», motiu que serveix al nostre poeta com a punt de partida per a una reflexió entorn de la cultura i del món contemporanis, tal com Sam Abrams explica al pròleg: «Fiol genera la seva visió de la nostra civilització moderna com una vasta cultura bàrbara. Per a Fiol la nostra història oscil·la entre èpoques de sofisticació cultural i barbàrie. [...] D'aquesta manera, *Cròniques bàrbares* i, de retruc, tota l'obra de Fiol està presidida pel concepte de la nostra cultura com a cultura bàrbara i nosaltres com a nous bàrbars. Hem de recordar aquí que per a Fiol la paraula bàrbar té dos significats paral·lels: per una banda, vol dir aliè i poc sofisticat, però, per l'altra banda, vol dir pur i no contaminat per la civilització». Per

això mateix, abunden en aquests tres llibres aplegats a *Cròniques bàrbares*, sobretot als dos primers, les galeries de personatges que, presentats en conjunt, constitueixen un ampli mosaic de la societat d'avui. En aquest retrat panoràmic del nostre món tampoc no podia faltar la figura del poeta com un «bàrbar» i, per tant, portador d'uns valors i d'un concepte de poesia nous.

Canalla lluny de Grècia (2001) és el tercer i últim volum de l'obra poètica fiolesca. Reuneix els quatre llibres de Bartomeu Fiol apareguts durant el darrer decenni del segle xx: *Contribució de Verges* (1990), *La comunió dels sants o Els morts ho callam tot* (1997), *Cave carmina, cape canes* (1998) i *Catàleg de matèries* (1998). Hem de destacar que els tres darrers formen, sens dubte, un conjunt més o menys unitari i que, a més, han estat elaborats en un període de temps força breu, que coincideix amb la retirada de l'autor com a professional del món de l'hoteleria. En canvi, el primer, *Contribució de Verges*, es troba a la cruïlla entre els poemaris anteriors –amb els quals comparteix el fet de també presentar un repertori de personatges– i aquests darrers, amb què ha estat aplegat i que, d'alguna manera, anuncia. *Canalla lluny de Grècia* –títol que una *plaque* del 1995, *Canalla contra l'Establishment*, avançava– va acompanyat d'un pròleg de Sebastià Alzamora, que s'encarrega sobretot d'explicar, d'analitzar i de situar les idees i el pensament del poeta.

L'originalitat de la poesia de Bartomeu Fiol, que li ha donat injustament la fama d'autor difícil, prové sobretot de la seva concepció de la poesia i del paper del poeta. Com a «bàrbar», com a home del món d'avui, el nostre escriptor anteposa la veritat a la bellesa, amb la qual cosa les preocupacions ètiques passen, en l'ordre de prioritats, per davant de les estètiques. Sens dubte, els problemes de la Mallorca de la segona meitat del segle xx, dominada pel caos urbanístic i la despersonalització cul-

tural, han estat alguns dels motius que han impulsat Bartomeu Fiol a l'escriptura. En poques paraules, ens trobam davant un poeta per al qual la forma per si sola no té cap sentit perquè, lluny de tot esteticisme, el que realment li interessa és el missatge, la comunicació, el contingut. Per aquesta raó, Sebastià Alzamora compara la singularitat de la poesia de Fiol amb l'estètica de l'art romànic, l'art més simple i pobre de tota la nostra tradició cultural: «El romànic, amb la seva simplicitat aparent, el seu traç gruixut, la seva perspectiva alterada, el seu aire entre profètic i amenaçador: les coses clares.» El poeta ha d'esser aquell que posa les coses en evidència i, en conseqüència, és tan absurd l'esteticisme diletant com l'hermetisme estèril, perquè ambdós duen a l'absència del sentit. Precisament per la necessitat de posar en relleu unes idees o uns pensaments determinats, Fiol capgira els recursos que la nostra tradició literària ens ha llegat. D'aquí que, en la seva obra, aparegui tot un ventall de tècniques emprades de manera insòlita (rimes internes, cacofonies, embarbussaments, paràfrasis, etc.), l'ús d'un llenguatge essencialment oral –que no es limita a la llengua catalana i, en un món multilingüe, deixa una porta oberta als altres idiomes– i la presència d'una àmplia mitologia que no oblida el pensament oriental.

La poesia de Bartomeu Fiol ens convida a una nova manera de llegir i de concebre la poesia, que comença per cedir tot el protagonisme al «text» en detriment del «poeta», tal com suggereix el títol de la seva antologia *Tot jo és una exageració*. A partir d'aquí, i amb la veritat com a única fita, la seva obra es converteix en una arma esmolada contra l'establishment. Aquest és el sentit últim dels seus versos que –ara arrencats en aquests tres volums d'obra poètica–, com la canalla del títol, són, tanmateix, «bàrbars» i es troben allunyats del refinament i de l'harmonia clàssics de l'antiga Grècia.

Comença la publicació de l'obra completa de Josep Melià

L'advocat, escriptor i polític Josep Melià possiblement sigui un dels pensadors balears més importants de la segona meitat del segle XX. *Els mallorquins* representà per a la nostra illa el que fou *Nosaltres els valencians* de Joan Fuster per al País Valencià. Ara l'Editorial Proa ha encetat la publicació de les seves obres completes, la qual cosa permetrà posar a l'abast de les noves generacions obres poc conegudes que estaven esgotades o que eren difícils de trobar, juntament amb les més influents com, a més de la ja esmentada, *La nació dels mallorquins* o *La Renaixença a Mallorca*.

La col·lecció estarà formada per cinc volums, dels quals han aparegut els dos primers: «Pensa-

ments» i «Creació literària», dedicats respectivament als seus assajos més polítics i a la seva producció narrativa. El tercer volum, previst per a finals d'any estarà format pels seus assajos artístics, mentre que els dos darrers seran un recull

dels articles periodístics que escrigué en diversos mitjans de comunicació d'arreu de l'Estat espanyol, tant en català com en castellà, i sortiran al mercat dins l'any que ve.

Segona Setmana de Cultura Catalana a Nova York

Entre els dies 10 i 12 de març es va celebrar a la ciutat nord-americana de Nova York la segona edició de la Setmana de Cultura Catalana, organitzada conjuntament per la Generalitat de Catalunya i el Govern de les Illes Balears.

Enguany es va voler donar especial rellevància al món de la música, per la qual cosa s'hi va desplaçar el pianista mallorquí Albert Díaz, el qual oferí un concert amb obres del compositor, també mallorquí, Romà Alís. Un altre dels actes centrals fou la presentació del llibre *Bravo Joan Pons*, escrit pel periodista Bartomeu Amengual i el professor de la Universitat de Nova York Antoni Pizà. Aquesta obra fa un repàs exhaustiu de la relació del baríton menorquí Joan Pons, un dels nostres cantants més universals, amb la ciutat nord-americana, on és molt conegut pel fet que els darrers vint anys hi ha estat actuant al llarg d'uns quants mesos anuals.

Tanmateix, no tot fou música, ja que també es dedicaren diverses activitats a promoure els nostres autors literaris, entre els quals cal destacar un col·loqui amb les escriptores Carme Riera, Maria Mercè Marçal i Antònia Oliver, que va versar sobre la seva obra, part de la qual està traduïda a l'anglès.

Músics per

El cap de setmana del dissabte dia vint-i-tres de març i el diumenge vint-i-quatre es va celebrar a Santa Eugènia la II Trobada de Músics per la Llengua, organitzada per l'associació del mateix nom, amb un gran èxit de participació. Hi varen actuar un total de cinquanta-vuit grups i solistes d'arreu de les Illes Balears i Pitiüses de molts diversos estils, units solament pel fet de cantar en la llengua catalana, pròpia de la nostra terra. Dos escenaris que eren usats alternativament varen permetre que se sentís música quasi sense interrupcions per al gaudi del nombrós públic que s'hi va congreguar. Els grups que hi van actuar són: Spaguetti, Cucorbá, Serpentina, Deixam'ho clar, Krispats, Tu sabràs, Incomplets, Grallers de Manacor, Xeremiers de Santa Eugènia, Colla de Xeremiers, Toni i Tomeu, Brostada,

Segueix l'edició de CD-ROM dedicats a les rondalles

L'empresa dedicada a la producció multimèdia Block Mèdia ha tret al mercat el segon volum de les rondalles mallorquines en CD-ROM. Es tracta d'*Es tit i sa tita (...i dues rondalles més)*, en què, a part de l'esmentada al títol, es recullen *El gorrionet* i *De com el sol i es vent es provaren*, totes de temàtica natural i integrants del recull que féu mossèn Alcover sota el pseudònim de Jordi des Racó. El CD-ROM segueix la mateixa línia que l'anterior entrega: *L'amor de les tres taronges*, que representà un gran èxit tant de qualitat com de vendes.

El suport informàtic interactiu ofereix un recurs nou per al gaudi de la rondallística mallorquina. Els infants poden escoltar i llegir, com és tradici-

onal, però també jugar i interactuar amb l'ordinador. Es tracta, per tant, de la tecnologia més moderna aplicada a la cultura més tradicional i popular que aprofita les possibilitats digitals per a la diversió dels infants, però també per formar-los, amb acurades propostes didàctiques, com jocs, explicacions sobre la biografia de mossèn Alcover i la seva època, la *Lletra de Convit* i un vocabulari de cinc-centes paraules i expressions en format hipertext que permet consultar-ne el significat per ordre alfabètic, així com orientacions didàctiques per als pares i professors. *Es tit i sa tita* es troba al mercat pel preu de devuit euros.

la llengua

Arpellots Havanes, Nou Romancer, Aires Formenterens, Mar de Música, Quart Creixent, Toni Morlà, Damià Timoner, Lluís Gili, Tomeu Penya, Al-Mayurca, Herbes Dolces, Xaloc Música, UC, Tina Servera, Marisa Rojas, Cap on nam, Pep Miquel Camps, Tomeu Quetgles Grup, Espiral d'Embulls, Lluàtiques, Això Camina, S'Arrual Jazz Mort, Estranya ment, Guillem Sansó, Inventari, Valentín Mendoza, Cap Pela, Suso Rexach, Signi com sigui, Oculs, Mal Vici, Fora des sembrat, Amb una mica de sort, Família López, Oprimits, Agrimònia Forestal, Pedregats, Joan Toni Skarabat, Llibertat Condicional, Syphosis, Es Reboster, Límit, Què més vols, Ke Reggae Ska, Com tu i No diguis dois. Una bona prova de la salut i empena de la música cantada en català a les nostres illes.

Josep Pla i les Illes Balears

La relació entre l'escriptor Josep Pla i les nostres Illes és el tema sobre el qual gira l'exposició «Josep Pla: ...sóc un illoman», que es pot visitar fins al proper dotze de maig al Gran Hotel, seu del centre cultural de la Fundació «la Caixa». L'exposició ha estat organitzada per la Fundació Josep Pla i mostra fotografies, textos i audiovisuals sobre l'escriptor català i l'obra que va escriure sobre les nostres illes.

El títol fa referència a un text que escrigué Josep Pla en l'obra *Les Illes*, dedicada a les illes de la Mediterrània, i en el qual es declara un enamorat de les illes i confessa el seu desig de viure dos o tres anys en una d'elles, un somni que mai no va poder realitzar.

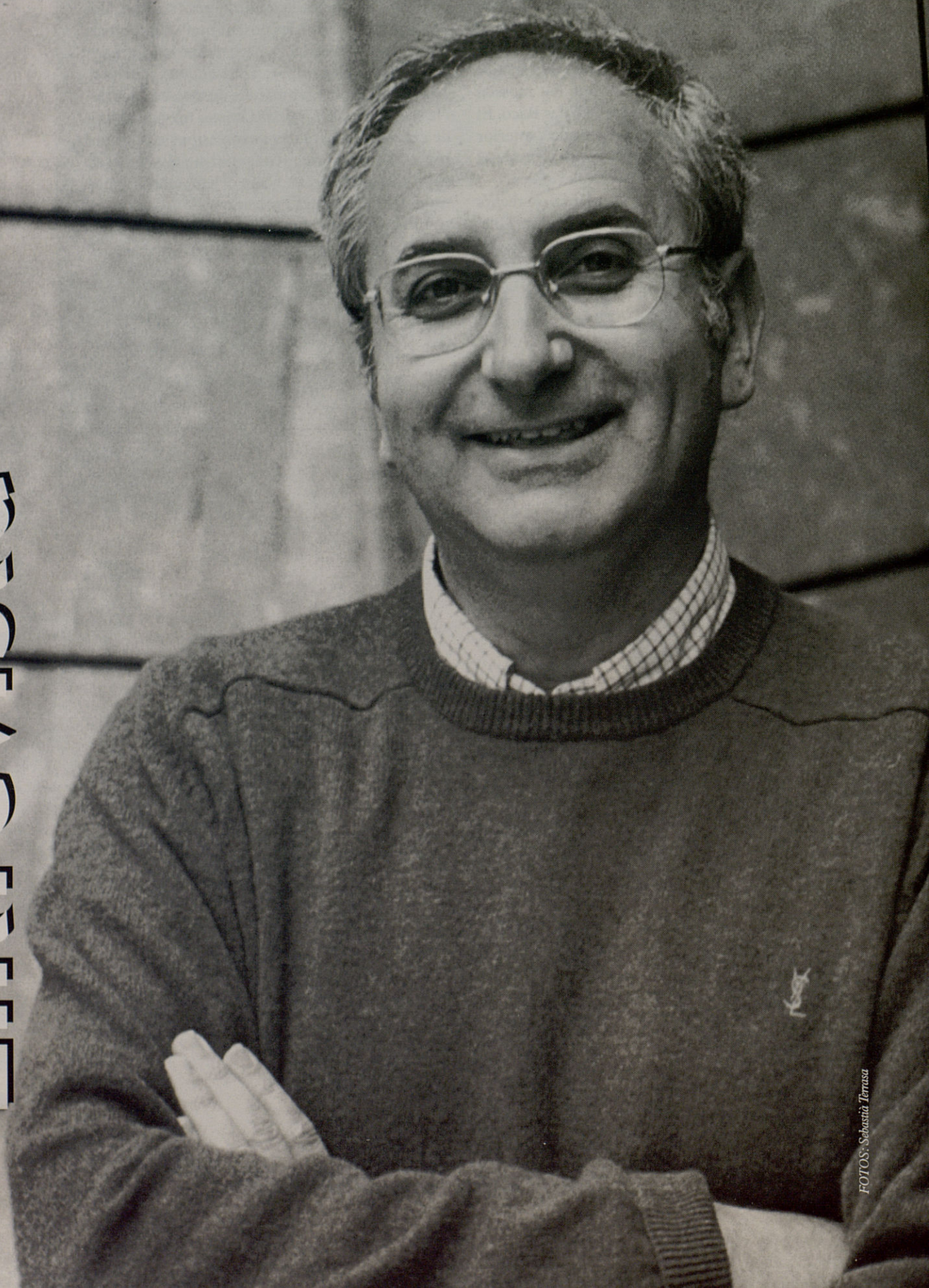
Josep Pla visità les Illes Balears i Pitiüses en diverses ocasions, des que el 1921 viatjà a Mallorca per primer cop i conegué destacats mallorquins de la seva època, entre els quals cal destacar Joan Estelrich, Joan Alcover i Gabriel Alomar, amb alguns dels quals l'uní una intensa amistat. Fruit d'aquests viatges foren les seves col·laboracions al diari *El Día* i les nombroses obres i articles que escrigué sobre les nostres illes.

Com a complement de l'exposició s'han programat quatre conferències d'estudiosos i coneixedors de l'obra de Josep Pla.

La primera, el tretze de març, va anar a càrrec de l'escriptor Baltasar Porcel; la segona, el nou d'abril, va ser pronunciada per l'escriptor Valentí Puig; la tercera, el setze d'abril, comptà amb la intervenció de l'escriptor Luis Racionero, director general de la Biblioteca Nacional, i la quarta, dia set de maig, que serà dictada per Pere Rosselló Bover, catedràtic de la Universitat de les Illes Balears. Totes són a les set i mitja de l'horabaixa.

Entrevista

Bartomeu Colom

«A les Balears encara no s'ha superat
el provincianisme propi del franquisme»

Antoni Oliver

Bartomeu Colom (Sóller, 1951), professor titular de Dret Administratiu de la Universitat de les Illes Balears, ha publicat recentment un llibre que recopila els textos i les propostes legislatives sobre l'autonomia de les Illes Balears en el període 1977-2000. Colom creu que tenim encara una societat provinciana i que certs aspectes del franquisme no s'han superat. Opina que l'Estatut d'autonomia de les Illes Balears és esquifit, però tampoc no s'ha fet res per, de veritat, aprofitar-ne tots els potencials.

—Quin balanç feu dels vint-i-cinc anys d'autonomia a les Balears?

—És el que jo he intentat fer en el llibre *Vint-i-cinc anys d'autonomia*, que és una recull de temes legals que s'han desenvolupat al llarg d'aquests darrers anys,

lanç acceptable.

—Els dos grans partits, PP i PSOE, en fan una lectura triomfalista, diuen que tenim més competències de les que teníem i més recursos, la qual cosa és certa; però aquest discurs a mi no em satisfà. Si miram d'allà on veníem, hauríem de dir, si som molt optimistes, que el balanç és dis-

«No hem tret les potencialitats que s'haurien d'haver tret a un Estatut esquifit»

és una mena d'auditoria. Si fem balanç d'on es partia i fins a on s'ha arribat en comparació amb altres comunitats autònomes, els resultats són, francament, magres. Per exemple, en competències, estam en el grup dels qui en tenen menys; en finançament som dels darrers; en fet diferencial, també, i quan tenim uns fets diferencials, com pot ser el dret foral, no el desplegam, o la llengua, en què la Llei de normalització només està desenvolupada en dos punts, que són l'àmbit administratiu i el de l'educació. El mateix passa amb els mitjans de comunicació. Durant els darrers anys l'únic programa ha consistit a escoltar les televisions dels altres i les ràdios. Ni tan sols hi ha un model. Castella La Mancha, per exemple, té una televisió.

—Tampoc no som una nacionalitat.

—Simbòlicament, resulta que no som una nacionalitat. Les Canàries i Aragó són una nacionalitat i nosaltres una regió. És a dir que el balanç, en comparació amb els altres, no és positiu.

—Hi ha qui considera que és un ba-

cret. Hi ha fets que es poden considerar positius. Per exemple que a Mallorca un vint per cent dels votants trien opcions polítiques que no tenen implantació a l'Estat espanyol. No són PP o PSOE, però aquest resultat és dóna a Mallorca, i no a Eivissa o a Menorca. Evidentment que hi ha una minoria que ha fet una feina, però el joc el duen dos partits, PP i PSOE.

—Com han estat les reformes de l'Estatut?

—Quan s'analitzen les reformes de l'Estatut d'autonomia es veuen clares una sèrie de coses: per exemple, hi ha dos blocs. D'una banda, el PP i el PSOE tenen una idea bastant igual de quin ha de ser el resultat final i, d'altra banda, hi ha partits que són d'implantació minoritària que voldrien més competències. Hi ha una minoria que ha fet molta feina, però hi ha una majoria social, econòmica i mediàtica que no hi acompanya, que no ha estat gens autonomista ni des de la vessant cultural ni econòmica, i aquesta majoria es veu reflectida a les eleccions generals, en què sempre les forces majoritàries

són PP-PSOE. Les relacions entre les Balears i l'Estat són les mateixes que hi havia abans que fóssim una comunitat autònoma, com si es tractàs d'una província. Ara, el balanç ha de ser matissat per fer-lo correctament.

—Quina matisació?

—Una cosa són les eleccions autonòmiques i l'altra, les eleccions estatals. Aquestes darreres demostren el provincialisme de sempre i estan dominades per dos partits que ja els va bé així. La realitat és més complexa, perquè en l'àmbit municipal i autonòmic hi ha partits que fent una gran feina aconseguixen una certa implantació. El balanç és molt discret i encara ara fem les primeres passes en molts de punts. Per exemple, s'ha d'implantar una televisió pròpia abans que la Sanitat i l'Educació provoquin un gran dèficit.

—Pel que fa a l'articulació política, quina opinió us mereix la reforma de l'Estatut, la Llei de consells insulars, el corpus legislatiu que ha desenvolupat l'autonomia?

—La situació és paradoxal, perquè d'una banda tenim un Estatut esquifit i d'altra banda no hem tret les potencialitats que s'haurien d'haver tret a aquest Estatut esquifit. No hem sabut el que volíem, la darrera reforma dels consells insulars és totalment conjuntural, es fa perquè hi ha uns determinats resultats electorals, en què un partit que té possibilitats diu jo vull això i els altres diuen que sí. Això no és tenir concepte de país. Els canaris, per exemple, o els bascs saben el que volen i comencen a fixar les bases de la Llei de règim local, de l'Estatut, etc. No s'ha de fer un estatut mal fet, el

Embat
Llibres

PEDAGOGIA - PSICOLOGIA - CIÈNCIES SOCIALS

Pge. Papa Joan XXIII, 5-E • Geranis Centre - Tel. 971 713 350 • Fax 971 215 641 • 07002 Palma de Mallorca

nostre és tècnicament molt mediocre, sense gust, ni il·lusió ni passió. La diferència entre l'Estatut nostre i l'aragonès o el canari, per exemple, és molt gran. Llegeixes l'aragonès i veus que està ben fet i el nostre... L'Estatut del 83 té alguns elements positius, té un preàmbul preciós, té un tractament de la llengua molt clar, té clar els temes de la unitat lingüística i inclou uns elements que no eren típics d'un estatut de la via del 143. La il·lusió es perd pel camí, es perd amb la reforma del 94 i es perd definitivament amb la reforma del 99. La reforma del 99, en el preàmbul, reconeix que això ha de ser un punt i seguit, que no és un punt i final. Els pares de la pàtria reconeixen, per dir-ho així, que l'Estatut no val un duro i que algun dia se'n farà un de ben fet. Hi havia una sèrie de partits que volien definir les Balears com una nacionalitat i s'arriba al pacte que la paraula nacionalitat surti no per dir

que som una nacionalitat, sinó per dir el que diu la Constitució, això és, que hi pot haver nacionalitats i regions. Es pot entendre que es començàs per la via del 143, entre altres coses perquè AP estava en contra de la via del 151. Aquí no hauríem superat les condicions i hi va haver dificultats per anar per la via del 143, perquè no es va superar aquesta via perquè a Eivissa just hi vota un municipi a favor de la iniciativa autonòmica. Hi va haver moltes dificultats.

—Després aquest text va ser administrat pel PP, que va boicotejar el procés.

—Va ser administrat per uns senyors

que no tenien sensibilitat autonòmica, que eren els governs del PP. La política dels cañellisme, fins que ve Matas, és deixar fer. Matas intenta fer alguna cosa, perquè veu que el Pacte de Progrés és al Consell Insular i veu que la cosa va malament. En aquest

«La darrera reforma dels consells insulars és totalment conjuntural»

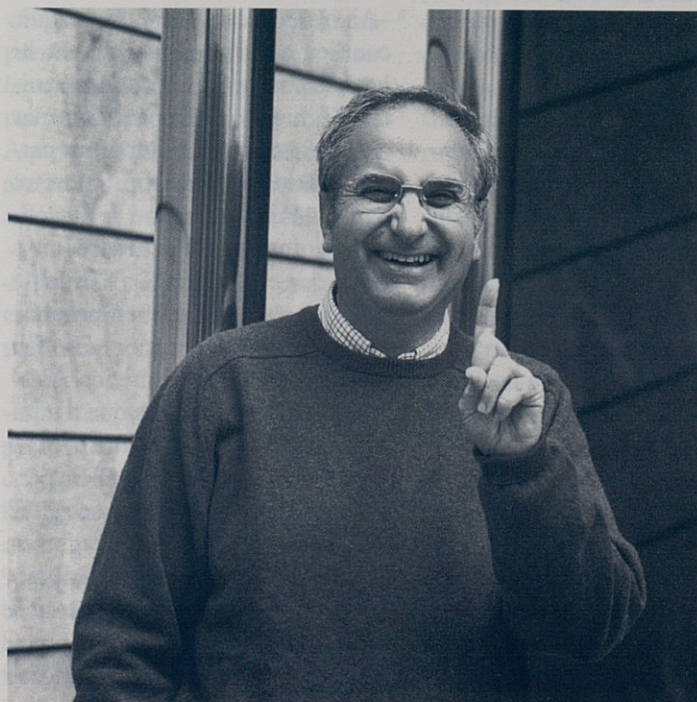
sentit el Pacte al Consell Insular provoca una dinàmica positiva.

—Què en pensau, de la Llei de consells insulars?

—És el resultat de la dinàmica política. Unió Mallorquina planteja que al Consell de Mallorca hi pugui haver un govern burocràtic i simbòlicament vol que el president del Consell de Mallorca estigui per damunt del president del Parlament. Les Balears no existeix i el Govern ha de ser un mer coordinador de les competències que tindran els consells insulars. Per mi aquest és un model egoista i insolidari, desestructurador. No combreg amb aquest model, perquè no respon a una pregunta que és clau i és qui ha de donar cohesió al conjunt. Amb aquest model les competències del Govern tenen un caràcter residual i el Parlament desapareix i no sabem qui s'ha de preocupar de les competències que jo defineixo com a de cohesió.

—Podeu explicar més aquest punt?

—Per exemple, les competències del

**erco
leta**
Gianni Rodari

**Infants de 0 a 4 anys
Ensenyament en català
Pedagogia activa
Grups reduïts
Servei de cuina**

ARQUITECE BENNÀSSAR, 46
07004 PALMA - Tel. 971 29 90 86

**erco
leta**
Gianni Rodari

model de mitjans de comunicació han de ser insulars o de tots? Han de fer la normalització lingüística els consells insulars o una institució comuna? Hauríem de veure quines són les competències mínimes. Per exemple, l'ordenació territorial

quí és artificial, perquè al ciutadà li és igual anar a una conselleria del Govern balear o a una del Consell Insular. Es pot entendre que els menorquins o eivissencs vulguin tenir les competències més complicades, per exemple Sanitat o Educació, els ritmes de la descentralització els haurien de dur Menorca o Eivissa, no Mallorca. L'insularisme

«Crec que som una societat rica, però no moderna»

estava en mans de la comunitat, ara més de la meitat ha passat a mans dels consells insulars. No s'ha passat tot als consells. Sobretot, a mi el que no em va agradar va ser la metodologia de la reforma de la Llei de consells. El que no pot ser és que un partit que té la clau de la governabilitat exigeixi determinades competències perquè donen vots. Jo vull les carreteres, la tercera edat, etc. I no vull turisme, que ho tenen els altres consells, no ho vull perquè és un problema. Si els consells trien a la carta, jo també vull triar. Els consells d'Eivissa i de Menorca tenen una sèrie de competències que no ha volgut Mallorca, que en un moment determinat no volgueren els consells perquè estaven infradotades i ara Unió Mallorquina tampoc no les ha volgudes perquè no li han interessat. La metodologia no va ser l'adequada. Hi havia dos models, un que tothom tingui el mateix i l'altre que era fer prevaler els consells de les illes menors i no donar tant a Mallorca. Com que la teoria dels vasos comunicants implica que quan omplim el Consell de Mallorca buidam la comunitat, es perfilen aquests dos models. Una cosa seria que es buidàs igual per a tothom i l'altra que els que necessiten més competències les tinguin. Abans es passaven competències d'una administració burocràtica a una de corporativa i almenys es podia dir que hi havia més democràcia; però per passar d'una burocràcia a una altra més val quedar-se com estàvem, que almenys era més potent. La meua crítica és que l'insularisme mallor-

mallorquí no havia existit mai, i els qui l'havien reivindicat, amb tota la raó del món, eren Eivissa i Menorca. El problema és si s'ha de fer igual per a Mallorca, aquesta és la meua crítica de fons.

—Els consells tenen una doble naturalesa, d'òrgan de govern de la comunitat i de corporacions locals?

—Jo mantinc en solitari que els consells són corporacions locals i endemés són institucions de la comunitat sense perdre la primera condició. Els consells són genèticament corporacions locals, així neixen, i no hi ha hagut una mutació. Jo a la meua tesi no llev res als consells, simplement els deix en el seu lloc. Ara es vol que Mallorca tingui un govern que rivalitzi, volen reproduir dins la Comunitat el que passa a l'Estat, parlen de conferències sectorials.

—L'Estatut preveu que es puguin transferir moltes competències als consells insulars encara que siguin corporacions locals?

—L'article trenta-nou de l'Estatut preveu unes amplíssimes competències que es poden transferir als consells insulars, al marge que siguin ens locals.

—Creieu que prosperarà els recurs d'inconstitucionalitat contra la Llei de consells insulars?

—Crec que el primer que pactarà Unió Mallorquina amb el PP és que retiri el recurs.

—Canviant de tema, què opinau del model actual de finançament autonòmic?

—No en som un expert, però crec que el darrer acord no és negatiu. Com que no computam sempre la fórmula polinòmica que s'aplica, mai no ens afavoreix, i aquest darrer sistema és dels millors que hem tingut històricament. S'ha suportat un dèficit molt gran en carreteres, Educació, Sanitat, en què s'ha fet una despesa menor que a l'Estat per llit o pupitre. El problema és que aquí sempre s'ha jugat a la contra respecte de Madrid. Quan aquí hi havia el PP a Madrid hi havia el PSOE i a l'inrevés, quan aquí hi ha el Pacte de Progrés a Madrid hi ha el PP. Això ha estat un handicap.

—Creieu que la nova fórmula pot donar més autonomia fiscal?

—Això està encara per veure perquè, condicionat al nou finançament, hi ha dues competències, com la Sanitat i l'Educació, que poden arruïnar qualsevol comunitat autònoma perquè són un pou sense fons, sobretot Sanitat. Per tant, ara no hi ha dèficit a Sanitat, però d'aquí a tres anys segur que el tindrem. La Sanitat té una demanda creixent en progressió geomètrica i els recursos ho fan just en progressió aritmètica. Aleshores, els experts diuen que d'aquí a dos o tres anys hi haurà un dèficit. En educació ja tenim un dèficit, perquè la competència que va acceptar el PP va estar més mal dotada i es calculava un dèficit de deu mil milions de pessetes anuals. Des del punt de vista econòmic no en podem sortir gaire bé; però, curiosament, la gent no ha protestat, la majoria del cos electoral han estat molt poc sensible a l'autonomia cultural, a l'autonomia política. Un dels nostres problemes ha estat que els polítics no han sabut jugar bé dins l'Estat de les autonomies. S'ha de saber jugar i no han volgut, no han sabut o no han pogut. En aquest nivell macro el que dic jo és que les relacions amb l'Estat són les pròpies d'una província. Hem passat de província a regió des del punt de vista jurídic, però no des del punt de vis-

ta econòmic, social o polític.

—És clar que hi ha un esperit provincial, per exemple en el fet que Madrid ha de resoldre els problemes i nosaltres n'hem de ser corresponsables.

—I amb Europa? Aquest és un altre tema. Tenim a Europa un prestigi extraordinari, en canvi, políticament no pintam res i ni tan sols ens proposam el que es proposen altres comunitats, com és enviar uns representants al Consell de Ministres de la Unió Europea per tractar temes que ens puguin afectar. D'una banda estam econòmicament lligats a Europa de manera clara, amb un corrent de simpatia extraordinari, un flux econòmic extraordinari, i el nostre provincianisme ens fa pensar que només podem tenir relacions amb l'Estat i relacions de província no de comunitat a Estat, i sempre s'ha de passar per Madrid per relacionar-se amb Europa. Això forma part del provincianisme més pur. Aquest provincianisme el tenen molt arrelat la nostra classe política, l'econòmica i el nostre món mediàtic.

—Com veieu el futur dels estats nació enfront d'Europa, cada vegada perdran més competències?

—Els estats tenen sempre la paella pel mànec. Ara, l'Estat espanyol ha cedit Sanitat i li ha costat molt fer-ho. Li va costar molta pena transferir Educació, que és la reforma del 94, bàsicament, i la reforma del 99 bàsicament és Sanitat i a l'Estat li ha costat molt això. L'Estat ha transferit pura gestió, és a dir: que vostè ha de tenir cura de les goteres i el personal, però si vostè vol crear nous centres haurà de demanar permís a la conferència sectorial respectiva. Les competències en Educació, des d'aquest punt de vista, deixen poc marc de maniobra. L'Estat va descobrir Europa i va pensar que faria molt bé de transferir la gestió sanitària i educativa a les autonomies. En Sanitat, per exemple, no tenim competència legislativa, altres comunitats la tenen, però les Balears no, perquè quan ets dels

darrers a rebre competències, l'Estat ja se sap la lliçó i ja n'ha après, i endemés com que no computam...

—I de recursos econòmics n'hi haurà suficients o ens hem d'arreglar com sigui?

—Precisament, o entraves en el sistema o et penalitzaven. Vostè tindrà una cistella d'imposts més àmplia que abans, però vostè assumeix Sanitat i Educació, que són un pou sense fons, i ja s'aclarirà.

—Són uns espavilats?

—L'Estat ja se les sap totes.

—Com veieu el futur polític de les Balears respecte de l'autonomia?

—Crec que som una societat rica, però no moderna i, aleshores, això d'entrada fa mal. La societat nostra és molt injusta, en què el principi de mèrit i capacitat no domina el sistema i hi ha algun brot de corrupció: no hi ha una opinió pública, pròpia d'una societat democràtica avançada; els mitjans de comunicació estan edulcorats, i, en definitiva, hem superat l'analfabetisme, però és la societat en què la gent estudia més poc, en què hi ha manco nivell acadèmic. Això afecta fins i tot el nacionalisme, el creixement del qual ha estat lent per falta de nivell cultural. Per tant estam par-

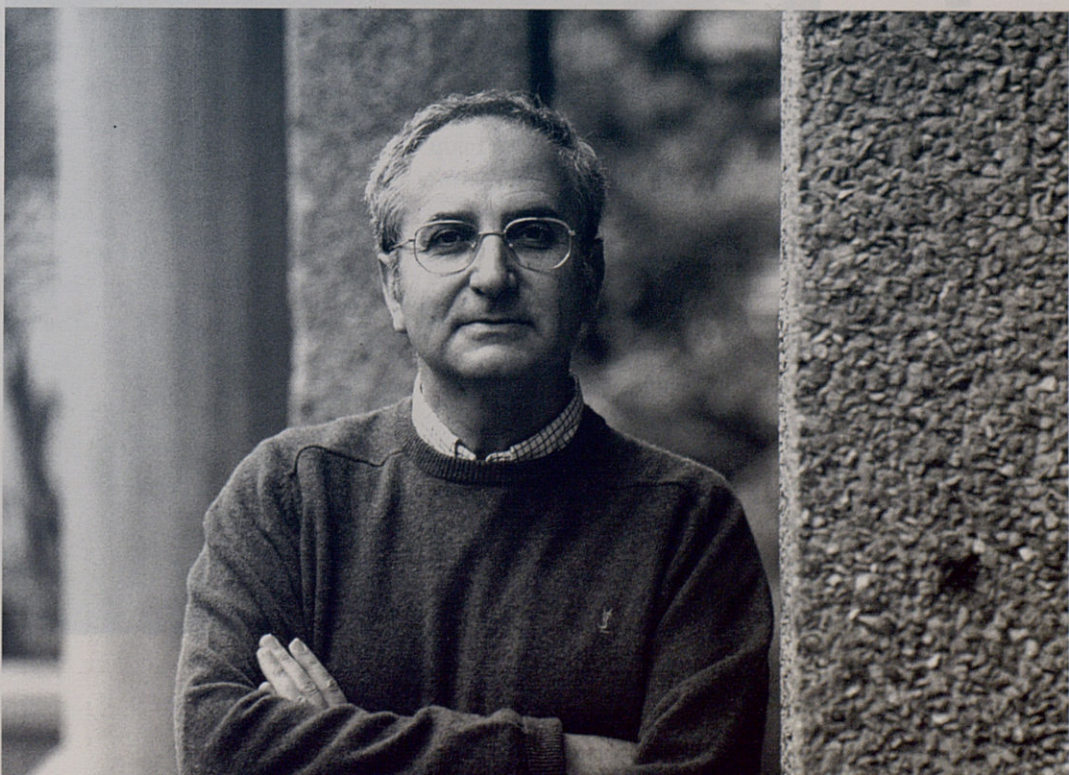
lant d'una societat amb ingredients típics d'una societat precapitalista. A partir d'aquí s'ha de començar a fer feina. L'Estatut, per exemple, no és més que una superestructura, el que s'ha de fer és donar contingut a aquesta cosa tan magra que tenim. El Parlament ha de ser un Parlament; el Govern, un Govern, i els polítics, uns polítics i no aparats de partits. Hi ha una feina per fer, per donar contingut a aquest país.

—Ho tenim molt malament?

—Però si llegim el diari cada dia, sembla que fem meravelles, perquè la premsa conta meravelles cada dia. Hi ha més de quatre illes, perquè la societat està molt poc cohesionada. D'altra banda ningú no ha fet res per cohesionar-la. La dreta no hi va fer res durant segles, i el Pacte de Progrés, a la pràctica no hi ha fet res tampoc. Hi ha una societat molt individualista en què el missatge és «fer ca teva» i es té molt poca passió per la cosa pública. A la política hi envien el qui no sap fer res, els buròcrates dels partits, mentre els altres es dediquen a fer duros. A posta dic que estam en una societat primitiva.

—En aquest sentit es pot dir que no s'ha superat el franquisme.

—Una part de la dreta, en aquest sentit, és sociològicament franquista.

Cándido Ballester Sastre

**«Les obres són criatures que, com els fills,
adquireixen majoria d'edat i se'n van»**

PER MINUESA

Cándido Ballester Sastre (Palma, 1926) és un mallorquí que als tres anys d'edat partí amb els seus pares cap a l'Argentina per fer les Amèriques.

Quasi cinquanta anys més tard tornà a la terra que el va veure néixer.

Aquest pintor, amb més de tres dècades com a creador partint de la barreja de dibuix i acrílic sobre tela, fusta i paper, ens explica què significa per a ell l'art i com és el complex món artístic. Sempre sense defugir d'allò que li interessa «la línia com un arabesc harmònic», «la transposició i encontre entre línia i forma» i «els ritmes que conformen la figura sense tenir res a veure amb l'anatomia».

—A quina edat deixàreu Mallorca?

—Vaig marxar a l'Argentina amb tres anys d'edat. La meua infància, joventut i part de la maduresa estan marcades per Buenos Aires. Per aquesta raó som una espècie d'estranger a tot arreu. Això m'ha permès observar des d'una posició equi-

distant els fenòmens socials que han tingut lloc a cada un dels països on he viscut, però sense renunciar a la meua implicació.

—Per què tornau a l'arxipèlag balear?

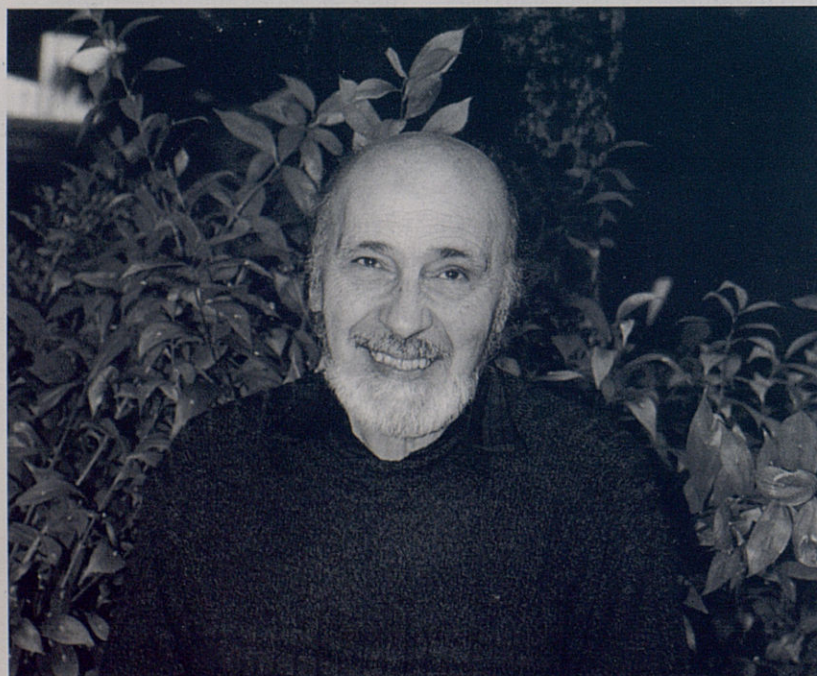
—Vaig tornar a les Illes Balears l'any 1977, amb la democràcia. Deixava a l'Argentina una dictadura sanguinolenta, hi havia una situació perillosament incòmoda. Això provocà la decisió de tornar a sa Roqueta, cosa que pensava que mai no succeiria. Veia Mallorca com dins una nebulosa llunyana d'una infància que no la conegué.

—Us ha suposat un entrebanc retrobar-vos amb la llengua i cultura de les Illes Balears?

—Per a mi ha suposat un enriquiment cultural sense haver de refugiar-me en el cercle d'immigrants argentins. Des que vaig tornar sempre he tingut grans amics mallorquins. A més a més, m'he retrobat amb una llengua i cultura distinta, a la qual he aportat, tot i que involuntàriament, el meu bagatge cultural americà; però a la vegada he estat recompensat amb una gran aportació de coneixements d'aquí. Cal afegir que el món artístic balear m'ha rebut amb els braços oberts.

—De quines fonts pictòriques heu begut el vostre estil?

—La meua pintura està influïda pel Renaixement, com també per l'ex-

pressionisme alemany i austríac. En aquests moments, m'interessa molt la pintura de Kieffer, perquè les seves plasmacions estan arrelades en la problemàtica de l'home actual; és a dir, l'home sempre davant el seu destí, com un animal violent que ha de morir, com a botxí i víctima. M'interessa l'ésser humà en la pintura com a Prometeu i com un general sanguinari i violent que castiga l'home que vol ser persona. Aquesta barreja, tal volta, sigui fruit d'una possible arrel iberoamericana.

—D'aquí la força visual dels vostres quadres i la ruptura de la figura humana?

—A la meua pintura trobam, potser, l'home en descomposició. Per aquesta raó, en aquests moments estic començant un desenvolupament que s'anomenarà *Descomposicions*. La descomposició per a mi significa transformació, la qual és una lluita contra la fugacitat, però sense oblidar que és mortal. L'home a més de ser animal i violent té l'afegit que sap que ha de morir, que el seu espai vital té límit. És a dir, l'home no té la innocència d'un ocell que canta sobre una branca.

—La recerca de la transformació humana ha convertit la vostra pintura en transgressora?

—Sí. En general, aquelles persones que ens dediquem a aquests quefers inútils solem ser conceptuats com a transgressors i com a marginals, però només aquells que fan nosa.

—Per què l'art és un quefer inútil?

—Em referesc a la inutilitat enfront de la història. D'alguna manera, a la història hi ha alguns éssers humans meravellosos que fins i tot fan oblidar les roïndats de la resta dels homes. Dins el concepte d'art com a ésser sensible enfront d'aquesta poderosa màquina de destrucció que és l'home, l'artista és una persona que estén ponts de comunicació. El més important per a l'art és l'espectador, sense ell no hi ha res, l'art només queda en un simple exercici

de vanitat. El triangle vital format per l'artista, l'obra i l'espectador dóna una raó de ser, una existència, a l'obra. La plasmació de qualsevol tipus d'artista és una temptativa per detenir la fugacitat. Jo passaré, però la meua obra i els seus personatges romandran aquí per sempre, la qual cosa no deixa de ser un consol.

—Amb més de tres dècades de dedicació a la pintura, hi ha espai per a l'evolució?

—Estic en aprenentatge continu. Sempre hi ha un nou camí per explorar. Al llarg d'aquests anys he fet una sèrie de comèdia de l'art, però ara donarà pas a uns treballs fets amb la tècnica del collage, que ja començà en una etapa anterior, sobre una sèrie quasi abstracta sota el títol *Ciutat-Ciudad*. Aquesta obra reflecteix el concepte de ciutat dels diaris, com si fos un mirall, mitjançant un collage amb l'element plàstic que és el paper de periòdic. Treballaré aquest tipus d'obra, però amb un sentit d'equilibri renaixentista, és a dir, a la meua obra conflueixen la irracionalitat de la intuïció i la suma de destruccions, tot i que has de saber detenir-te a temps, si no, l'obra desapareix, com deia Picasso.

—Com es pot distingir l'artista del vividor?

—Dins aquesta professió, d'artistes n'hi ha molt pocs, tot i que allò que importa és l'obra. Sempre es parteix tenint com a referent qualcú. És igual que una escala. Puges graons. Cada graó és un creador i cada un intenta pujar. L'artista lluita per trobar veu pròpia i fa l'obra perquè té una necessitat vital per fer-la i comunicar-la. Tota la resta són postures que no tenen cap tipus de consistència. El qui faci una altra classe de manipulació amb l'art s'autoenganya i, a vegades, arriba a convèncer fins i tot l'espectador. Això no té cap valor, perquè ni s'enriqueix ni l'enriqueix. Aquests falsos artistes ocupen un espai a causa que moltes galeries d'art no són tal cosa, ja que són simplement sales on es pengen quadres per vendre'ls. No estimen l'art.

—Provoca angouxa desfer-se d'una obra pròpia?

—Les obres, arribat un moment, són criatures que, com els fills, adquireixen majoria d'edat i se'n van. Sempre hi ha una sensació d'angouxa, però l'obra ha de volar lluny. El més important és saber en quines mans cau l'obra. És important conèixer que la gent sent atracció per la teua obra. Això produeix la satisfacció de saber que la teua obra comunica quelque cosa a la resta de persones. El més important és el diàleg.

—Aquest diàleg s'estableix en una exposició o amb la venda?

—Ambdues vies duen cap al diàleg. Ara bé: aquest intercanvi d'idees serà impossible d'assolir si la meua obra és adquirida com un objecte d'ornament, ja que els meus quadres en absolut són objectes decoratius.

—La formació acadèmica del pintor ajuda a comunicar millor?

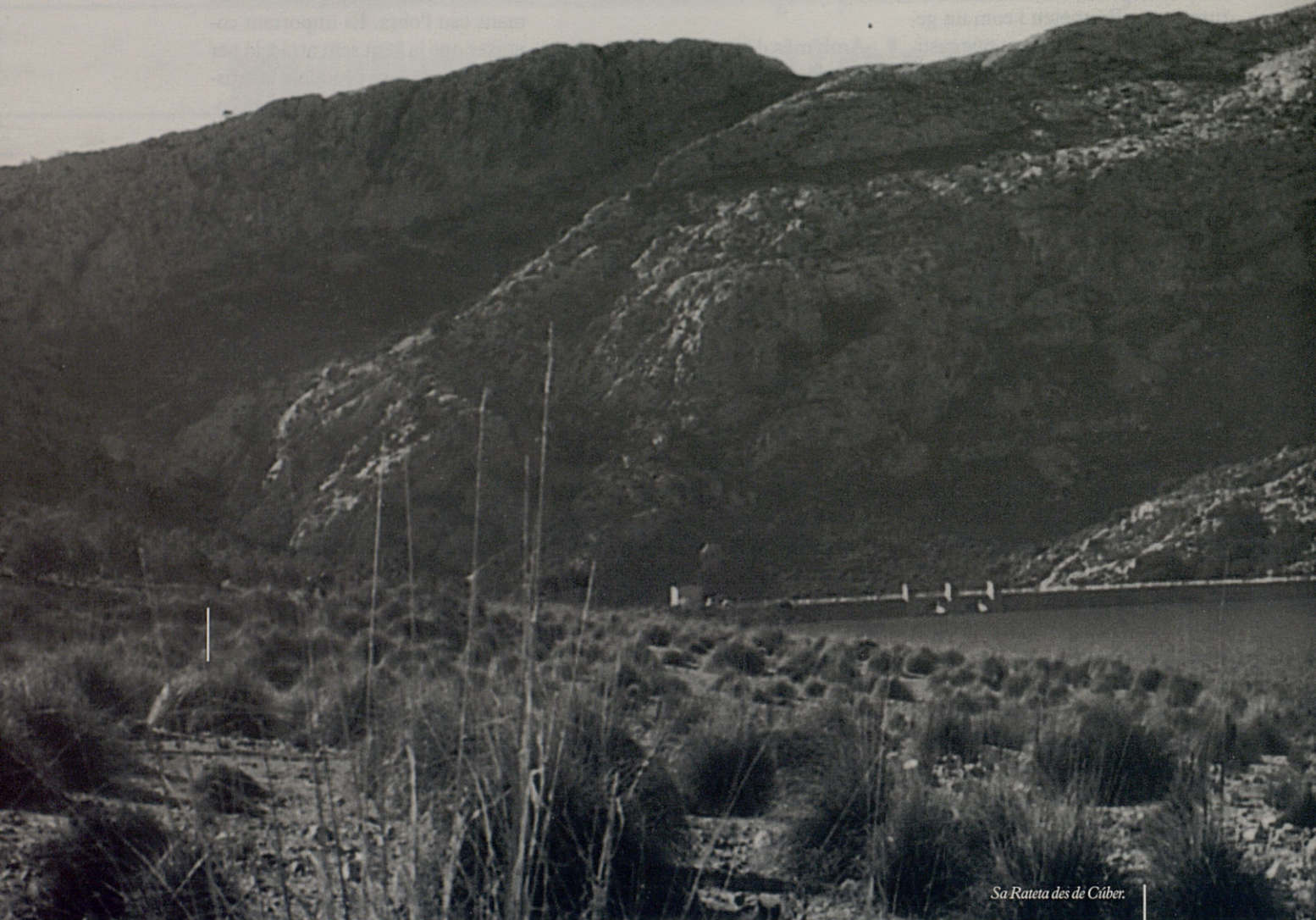
—No crec que sigui necessari. El pintor sí ha de tenir la seva pròpia formació a través de l'estudi d'obres de pintors pels quals se senti atret. A partir de l'estudi d'aquests mestres s'ha d'enlairar amb les seves pròpies ales per ser un vertader pintor. Jo som completament autodidacta, però el pintor ha de tenir una formació cultural. Un home submergit en el món de la cultura ha de ser una persona interessada per la cultura, perquè, si no, la seva obra tindrà una sèrie de frens i d'incultura que reflectiran la seva manca d'informació.

—Amb les noves tecnologies es pot crear art?

—Crec que sí. Les noves tecnologies aportaran obres molt interessants al món de l'art, sempre que les utilitzi un artista, en l'accepció que anteriorment he explicat, ja que usará una tècnica per fer una obra. Les noves aportacions tècniques sempre enriqueixen.

La serra de sa Rateta

GASPAR VALERO

Sa Rateta des de Cúber.

Orientacions de camí

Partim vora la fita del quilòmetre 34 de la carretera C-710 (Pollença-Andratx). En aquest lloc trobam el portell del camí de l'embassament de Cúber. La nostra ruta transcorre per l'esquerra de l'embassament, sota el coster del morro de Cúber, per camí asfaltat, que coincideix amb el camí de Lluc a Sóller. A uns quinze minuts de la barrera de la carretera arribam a la presa de l'embassament de Cúber. El nostre itinerari abandona el camí ample, que ens servirà

per retornar des de Binimorat, al final de l'excursió, i voltam a l'esquerra, abans d'un volum cúbic, pel camí d'Almadrà i d'Orient. Davallam pel costat del torrent d'Almadrà, amb la gran canonada que condueix l'aigua a Palma. A l'esquerra s'alcen penyes verticals, mentre que a la dreta discorre el torrent. Passam aviat vora un túnel amb un tub de conducció d'aigua. La davallada és rosta i ràpida, per un camí amb pedreny que demana posar-hi els cinc sentits. Descabdellam alguns revolts en baixada i arribam al jaç del tor-

rent, que travessam. Voltam a l'esquerra i ens situam amb una canonada a la dreta i el torrent a l'esquerra. Una pujada lleugera ens mostra la panoràmica del massís dels Tossals; a cinc minuts del torrent, abans d'una bretxa treballada en el camí d'Almadrà, hem de posar atenció a l'entreforc d'itineraris, poc visible: recte continua el camí d'Almadrà, mentre que cap a la dreta avança el camí de Comasema i d'Orient pel coll del Bosc. Per tant, hem d'encertar amb el camí de la dreta, que passa per damunt la canonada encimentada, i

Itineraris

abandonar la via més clara, que continua recta.

Una vegada que hem trobat el camí de Coma-sema, observem que és una antiga via de ferradura, que puja amb trams empedrats i amb graons; més endavant, el camí serpenteja entre càrritx, alzines i roques. El coll del Bosc de Coma-sema es dibuixa davant la nostra posició i hi arribem devers un quart d'hora després de l'entreforc anterior.

Des de l'entrada del coll del Bosc (799 m), sense necessitat d'arribar al centre del coll, que aboca el ves-

sant de migjorn cap a Coma-sema, voltam cap a la dreta (nord-oest) per tal d'agafar el camí de pujada al cim de la Rateta. El camí és una antiga via de nevaters que arriba fins als clots de neu, ja a prop del cim. En aquesta part baixa, ens envolten xiprells, estepes blanques, ginebrons i alzines. Els primers metres són un poc confusos, entre roques que cal vorejar, fins que alguns minuts després enllaçam amb la tipologia tradicional de camí antic de ferradura. El sender dissenya una ràpida pujada, amb revolts amb marge de

sosteniment i amb sòl empedrat. Aviat passam un sòl en forma de rampa de pedra picada; mentre, les cebes marines i els boixos s'afegeixen a les espècies vegetals ja citades. Serpenteig amunt, el camí ens proporciona una vista cada vegada més alterosa sobre el bosc de Coma-sema, amb la serralada del puig d'Amós i el massís dels Tosals.

Més amunt, el camí forma un gual sobre un xaragall i el sòl dels voltants mostra una composició en forma de pedreny molt descompost. Les alzines van desapareix-

xent i fan acte de presència aritges, estepes joanes i camamil·la. Tenim al davant un carritxer, que el camí, molt perdut sobre el pedreny, esquiva cap a la dreta. Alguns minuts més endavant, recuperem el camí clar, amb paret lateral de protecció, a l'esquerra. La pujada

s'adapta a les irregularitats de la paret natural. Uns quinze metres al sud-oest del clot de la neu, s'hi troba el porxo dels nevaters, que servia d'habitatge, de planta rectangular. A uns divuit metres del clot de la neu hi ha un petit avenc, de cinc metres de profunditat, que apareix cobert d'heura i d'esbarzers.

Des dels clots de neu ens disposam a recórrer el

El camí de pujada al cim de sa Rateta és una antiga via de nevaters

da és ara mantinguda, cap al sud-oest, fins que, més amunt, voltam un revolt a la dreta que ens mostra la silueta del puig Major i el de les Vinyes, vora els de Massanella i dels Tossals; amb un altre revolt a l'esquerra, ens situam vora els clots de neu.

Els clots de neu de la serra de la Rateta configuren tres elements diferenciats: el clot de la neu, pròpiament dit, el clot de la neu petit, i el porxo dels nevaters. El clot de la neu configura un avenc natural de 16 m de profunditat per 4,5 m aproximadament d'amplada; apareix mig amagat sota una alzina, a la dreta del camí. L'acció humana es concreta en una trinxera picada a la pedra calcària, que podria servir de portal d'accés; dins l'avenc; a la part de ponent hi ha un parament de pedra seca que

tram final de pujada fins al cim de sa Rateta, la creu del qual es veu des dels avencs mateixos. Ascendim sobre roca cantelluda i nua, sense camí, amb una vegetació pobra, típica de l'estatge culminal illenc, amb espècies com coixinets espinosos, camamil·la, lletreres, porrasses, cards, romaní, càrritx i estepa joana. A deu minuts escassos de distància dels clots de neu, arribam al cim de la serra de sa Rateta, a 1.107 m d'altitud. Des d'aquest punt, la vista panoràmica és magnífica: el puig Major, el puig de ses Vinyes, els embassaments de Cúber i del gorg Blau, el puig de Massanella, el puig d'Amós, el Pla de Mallorca, amb Inca que en destaca; els puigs de s'Alcadena i del Castell d'Alaró; el penyal d'Honor; el puig de l'Ofre, els Cornadors i la serra d'Alfa-

bia, i la serra de Son Torrella, que enllaça novament amb el puig Major. La creu que corona el cim, situada sobre una fita de pedres, és de ferro, amb una placa del Grup Excursionista Voltors i la data de Nadal de 1989; vora la creu hi ha un senzill betlem.

Des del cim, iniciam la davallada en direcció al sud-oest, vers el puig de na Franquesa, amb tendència un poc més a l'esquerra de la cresta; es va formant una tènue coma que ens serveix per davallar alguns metres, fins a una alzina solitària; a l'esquerra tenim el contrafort de migjorn de la serra de la Rateta (1.086 m). En aquesta alzina, deixam que la coma s'estimbi cap a l'esquerra i ens dirigim més cap a la dreta, directament al coll. La davallada es fa més rosta, però aviat, després de passar vora un ullastre solitari, arribam al coll des Planet. Un planiol recobert d'herba i una paret que recorre la carena del coll, que fa partió entre les finques de Cúber i de Coma-sema, completen l'idíl·lic conjunt, instal·lat entre les parets naturals de la serra de sa Rateta i del puig de na Franquesa.

Des del coll des Planet reprenem la marxa, per a la qual cosa botam la paret per l'extrem sud-occidental, just on el parament acaba adossat a la penya de l'esquerra. El coster rost, abocat cap al pla de Cúber, que es mostra rere la paret en tota la seva plenitud, acollirà els nostres propers passos. El camí és un tènue tirany que inicialment tendeix alguns metres a la dreta i volta tot d'una cap a l'esquerra, com si es plantejés seguir una imaginària recta cap a Binimorat i al coll de l'Ofre. Vorejam el puig de na Franquesa, amb les parets tallades de la mola rocosa que es mantenen a l'esquerra.

A uns tres minuts de la paret del coll del Planet, assolim un petit ressalt rocós, que és seguit immediatament per un altre, amb la part dreta sempre perillosa pel desnivell que s'aixeca sobre el fons del pla de Cúber. Després d'aquests dos minúsculs collets, s'accentua la davallada, però cal tenir en compte que convé mantenir la direcció cap a ponent, i evitar la davallada directa al pla de Cúber, que queda més al nord. Mentre davallam pel coster, deixam un pinotell a la dreta i, sobre pedreny i entre càrritx, començam a veure la casa de neu gran de Binimorat, rere alguna pe-

Vora els clots de neu.

Vista des de el cim de sa Rateta.

nya que sobresurt del coster, i hi arribam aviat.

La casa de neu gran de Binimorat configura, juntament amb la casa de neu petita, situada un poc més avall, el conjunt d'exploració de neu de la vall de Cúber. Vora el dipòsit de neu, hi discorre paral·lelament una paret seca que davalla dels espadats de na Franquesa i avança cap al centre del pla de Cúber. En aquesta paret, travessam el mur per un portellet situat vora el clot de neu, i cap a la dreta davallam a la casa de neu petita de Binimorat, on enllaçam amb el camí del coll des Cards que prové de la font de s'Aritja; en aquest punt, voltam sobre el camí cap a la dreta, en davallada. Després d'un gir a l'esquerra, vora una era, en quatre minuts arribam a la font de s'Aritja.

La font de s'Aritja té una pica allargassada, situada sota un marge de paret seca. Configura als seus voltants una petita zona humida, amb una vegetació variada, amb plàtans. Des de la font de s'Aritja, continuam en direcció sud-oest, passam vora una petita construcció anomenada Son Repòs, i enllaçam amb el camí vell de Sòller a Lluç, abans del coll de l'Ofre, punt on voltam a la dreta, en davallada cap a les cases de Binimorat. Arribam en pocs minuts vora aquesta austera construcció de muntanya. La possessió conserva un topònim d'alqueria àrab, que ja es documenta l'any 1231. Per camí planer i ample, ens dirigim cap a l'embassament de Cúber. Passam l'entrada a la propietat de Cúber amb un pas per a viants que s'obre a l'esquerra i ben prest observam a la nostra esquerra el refugi de Cúber. Després, el camí passa per damunt la presa de l'embassament, i comença l'asfalt. A la dreta queda el nostre camí de pujada a sa Rateta. Catze o quinze minuts més endavant, assolim el portell de Cúber i la carretera C-710 (Pollença-Andratx), vora la fita del quilòmetre 34, punt d'inici i final d'aquesta excursió.

Itinerari

Portell de Cúber – presa de Cúber – coll del Bosc de Coma-sema – clots de neu – cim de la serra de sa Rateta – coll des Planet – casa de neu de Binimorat – font de s'Aritja – portell de Cúber

Relojería Española S.L.
Fundada en 1885

Concessionari Oficial

Ω
OMEGA

LONGINES
SWISS WATCHES

TISSOT
Swiss Quality Time

RADO
Switzerland

OFFICIAL COSMONAUTS CHRONOGRAPH
FORTIS
swiss watches

SWISS
ARMY

EMPORIO ARMANI

HAMILTON
AMERICAN • SINCE 1892

Plaça de Cort, 14

Tel. 971 721 563 • 971 724 344

Fax 971 714 369

Tendències

Oscars,

«Operación Triunfo» en gran

MATÍAS VALLÉS

La histèria de Halle Berry en rebre l'Oscar no tan sols la desqualifica a perpetuïtat com a mite eròtic, sinó que s'ha convertit en la segona escena cinematogràfica més odiosa de l'any, després de l'electroxoc a què se sotmet John Forbes Nash / Russell Crowe en *Una mente maravillosa*. L'actor neozelandès, tot i que nacionalitzat australià, va rebre amb tant de malestar la notícia que no aconseguiria dues estatuetses en anys consecutius que semblava necessitar una nova dosi d'elèctrodes. Com que estava assegut a primera fila, la seva irritació continguda i que degué esclatar en qualque moment de la vetlada —hom veia la seva al·lota preocupada amb antelació— era tan clamorosa com glamorosa. La cerimònia s'ha fet tediosa, amb dues tercers parts del temps dedicades al lliurament de guardons a especialitats tècniques indistingibles, per això assaborir la frustració dels desposseïts es converteix en un entreteniment lícit.

A l'hemisferi austral es pateixen les derrotes amb una intensitat especial. La també australiana Nicole Kidman, lligada per laberíntics i subterranis lligams sentimentals tortuosos al casanova Crowe, també va ser col·locada en primera fila per ser afusellada per la mala notícia. Ens trobam en aquest cas da-

vant la dona més ambiciosa del Planeta, al seu costat Margaret Thatcher és una aprenenta i Penélope *qué Cruz*, una fotesa. A la força li devia doldre haver estat preterida per Halle Berry. Mentre aquesta gaudia d'un orgasme en públic, l'expressió de l'exesposa de Tom Cruise no corresponia tant a *Moulin Rouge* com a *Los otros*. Semblava decidida a llançar un quinqué contra el cap de la seva companya de color cridanera, que s'abraçava al protagonista d'*Una mente maravillosa* com si fos el seu amor. No és agosarat establir que la cabaretera Satine va envellir més d'una dècada durant la vetlada.

Tanmateix, les desventures del lobby australià no han de distreure'ns d'altres esdeveniments emocionals. Mentre Halle Berry continuava presa d'un atac d'histerisme, Helen Mirren va aprofitar per emocionar-se, si bé en aquests casos és molt difícil diferenciar si es tractava de compartir les emocions destil·lades per Halle Berry o, més prosaica-ment, de lliurar-se de la seva amargura en veure com Jennifer Connelly aconseguia l'estatueta gràcies

a una interpretació de mèrit discutible. O que, almenys, estava molt per sota del treball de la feroç institutriu i de Maggie Smith en la multicastigada *Gosford Park*. Com a compensació d'aquestes injustícies, hem de felicitar-nos

que Hollywood hagi posat fre a les sobreactuacions. Russell Crowe hauria rebut un premi a l'excés, mentre que Denzel Washington estira de la pel·lícula amb la seva musculatura descomunal i sense necessitat d'utilitzar efectes especials. El mateix passa amb Jim Broadbent, que mereixia

el guardó per *Moulin Rouge* i el va obtenir per *Iris*. A canvi, va tenir la gallardia de desitjar la millor de les sorts a la pel·lícula de Luhrmann, un altre australià que es va veure relegat.

És impossible no encaixar els Oscars amb els fetitxes que manejam avui, i emparentar aquesta cerimònia de descartaments i sobres lacrats amb una versió bestial d'*Operació Triunfo*. A part del vessament lacrimogen, la missió fonamental dels premis consisteix a reforçar l'aparat estadístic, els concursos de *trivia*. Enguany s'han batut tots els rècords d'innovació. Per primera vegada, una actriu negra aconsegueix que els blancs la premiïn com la millor actriu. També Denzel Washington enllaçava dècades després amb l'estatueta de

Sydney Poitier amb la qual cosa, en un encara més difícil, una parella de color aconseguia els mateixos guardons interpretatius, tot i que només una d'ells va necessitar convertir aquesta anècdota en una reedició de *Medea*. Aquesta

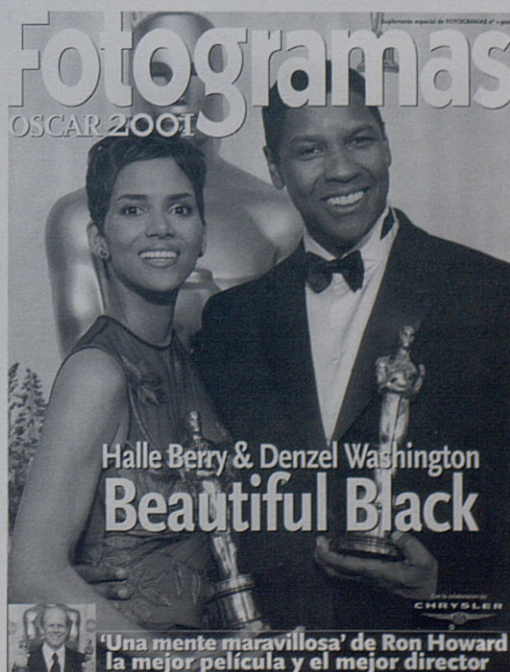
concessió al multietnicisme de patró occidental desarmarà els qui pensen que res no va canviar amb l'11 de setembre.

Curiosament, la superació del racisme es pot entendre de manera simultània com un encastellament del cine nord-americà. Els premis a actors negres suposen el desterrament de l'esquadra australiana i també infligeixen baixes serioses entre els inapel·lables actors britànics. L'Oscar obtingut per Jim Broadbent i la solidària recompensa al guionista de *Gosford Park* no basten per dissimular el desdeny. Estats Units es tanca en si mateix i torna a tractar com a marciàns els éssers aliens a la seva òrbita. És clar que els Oscars no donen per a gaire ideologia ni per a la ideologia que consisteix a negar la ideologia, investigada per Bertold Brecht. Només es tracta de reforçar l'estadística. Per exemple i per primera vegada, el guanyador d'un Nobel ha pogut assistir en directe al lliurament del major premi de Hollywood a una pel·lícula basada en la seva vida. És una circumstància que difícilment es tornarà a repetir. Al marge de l'escassa semblança entre Jennifer Connelly i l'esposa de John Forber Nash, també va sorprendre que els seients contigus al matemàtic no estiguessin buits, en reserva dels espectres d'Ed Harris i de l'horrible nina de totes les pel·lícules. Queda encara per batre la marca de l'única persona que ha aconseguit els dos premis d'Estocolm i Califòrnia: George Bernard Shaw, ja que Sartre es va negar a acceptar el guardó suec.

És la meua darrera cerimònia dels Oscars, tot i que crec recordar que l'any passat ja vaig formular una sentència semblant. La recepció de les estatuetes ha aconseguit fer-se més insuportable que les pel·lícules mateixes que les justifiquen, al límit d'allò escatològic. La hipèrbole de l'acte obliga a preguntar-se què passarà als premis quan visquin una experiència realment traumàtica. Les persones més inesperades han reconegut la fascinació de l'estatueta, incloent en la

llista personatges d'extracció tan d'esquerres com Bernardo Bertolucci. Necessitam mesos per recuperar-nos del pastitx, empitjorant en aquesta ocasió per Kevin Spacey, el qual va assumir les maneres del general Patton en adreçar-se a les seves tropes a fi que es guardàs l'homenatge silenciós a les víctimes dels atemptats terroristes. Davant aquesta cerimóniositat, les intervencions de Whoopi Goldberg varen suposar un raig refrescant. Per exemple, quan va comparar la cara de tensió dels serveis de seguretat i dels aspirants a un premi.

En teoria, els premis haurien de servir per fixar l'atenció en obres determinades i aconseguir que un públic desafecte o indiferent fins a aquell moment hi repari. A tal efecte, el palmarès d'enguany no pot ser més desafortunat. Sembla un muntatge excessiu perquè els amants d'una interpretació estratosfèrica lloguin en vídeo *Training Day*, una pel·lícula en la qual Denzel Washington es mostra tan superb que quasi arriba a persuadir-nos que Ethan Hawke podria ser un actor acceptable. Tot pareix fàcil a l'altura d'aquest gegant de la interpretació. Desgraciadament, i abans que consolidar *Training Day*, la cerimònia d'enguany consagrarà una pel·lícula tan decebedora com *Una mente maravillosa*.

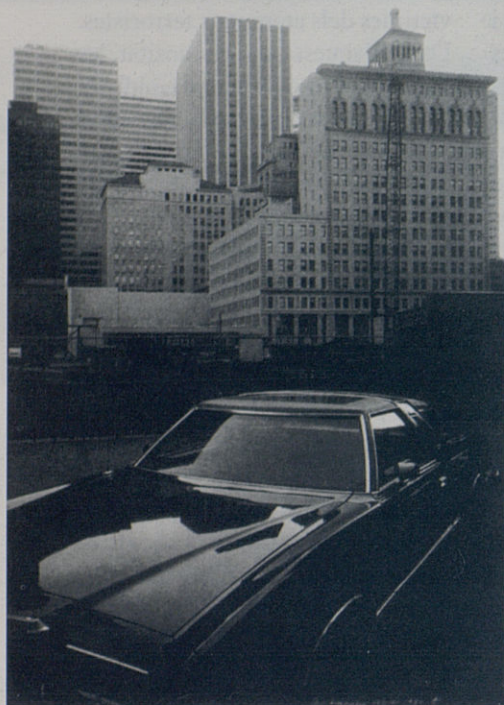

Halle Berry & Denzel Washington
Beautiful Black

'Una mente maravillosa' de Ron Howard
la mejor película y el mejor director

Toni Catany, àlbum de records

CRISTINA ROS

La trajectòria de Toni Catany es conserva en innumbrables àlbums de records, entesos aquests com el lloc físic o de la memòria en què s'emmagatzemen, de forma més o manco ordenada, totes aquelles imatges que, amb tanta fidelitat, parlen del recorregut vital del fotògraf. Si ens referim al recorregut vital i no tant a la trajectòria professional en el cas d'aquest home, nascut a Lluçmajor el 1942, és perquè ha estat la recerca de la vida, de l'essència dels llocs i també i sobretot de la gent, el gran motor de la seva activitat professional, i no viceversa. I això ho deim de qui, tan sols en el que va d'any, ha vist recone-

guda la seva feina amb el Premi Nacional d'Arts Plàstiques de la Generalitat de Catalunya, amb el Premi Nacional de Fotografia del Ministeri d'Educació i Cultura i, ja en un àmbit més íntim, amb l'Espigolera de Plata que la vila de Lluçmajor atorga als seus ciutadans més il·lustres.

En aquest any 2002, precisament quan es pot contemplar, a la seu de la Fundació Pilar i Joan Miró i fins al 30 de juny, una petita i exquisida mostra de fotografies que, amb el títol suggestiu d'«Illes de desig», serveix d'introducció al Toni Catany viatger, o

quan està en preparació una gran retrospectiva de la seva obra, organitzada pel Consell de Mallorca, i

que podrem veure, amb tota probabilitat, abans que acabi l'any. Precisament, en aquest 2002, el qual començà per a l'Obra Cultural Balear amb l'edició del calendari dedicat a la fotografia de Toni Catany, volem intentar fer això, des d'aquestes pàgines, un viatge per una vida d'imatges.

Tasca inútil, perquè molt difícilment aconseguirem copsar amb les paraules l'esperit d'aquest viatger indomable i insaciable, curiositats infinites. I molt manco podrem oferir la imatge de les seves imatges, els milers de sensacions que desprenen, els innumbrables matisos, la càrrega d'història i d'històries que mig amaguen, mig mostren, les tonalitats vistes i evocades, els desitjos de l'artista, la complicitat amb les coses, amb les persones, amb els paisatges, que tan bé defineixen la fotografia, tota, de Toni Catany.

En tot cas, en partir de la petita mostra, centrada en el caire viatger del fotògraf, que ara tenim a la Fundació Miró de Palma, no podem sinó dir que tota l'obra de Toni Catany és fruit d'un viatge. Ho és, òbviament, tot el treball que recollí en «La meva Mediterrània» (1991) o en «Obscura memòria» (1994), i totes les imatges que no varen cabre en una aventura, física, sentimental i cultural, sobretot cultural, la qual, segons relatà ell mateix, va partir «des de les Balears, com si fossin el centre» d'aquest ampli i divers territori banyat per la Mediterrània. Israel, Egipte, Marroc, Tunísia, però també Itàlia, el sud de França, fins a arribar a Grècia, en qualsevol de les fotografies se sent el pes de la història, els plaers dels llocs, la curiositat per la gent. La gent, no; les persones.

És, també, un viatge pels cossos el

seu «Somniar déus» (1993), un viatge pel cos de l'home, desvetllant els seus secrets, posant-lo com a objecte d'exhibició i, així mateix, de culte, mostrant la seva bellesa i donant-li una tonalitat entre ocre, siena i terra que els acosta, i molt, a les estàtues clàssiques, en aquesta peregrinació constant del nostre fotògraf per les arrels de la pròpia cultura.

Són viatges, aquesta vegada a través del temps, les natures mortes a les quals s'ha dedicat en cos i ànima al llarg d'una trajectòria de quasi quatre decennis. I és que en els cossiols, a les gerres, entre les fruites i les flors, entre els pètals caiguts, es percep el pas del temps sobre les coses i els éssers. És com si el fotògraf, com sempre ha fet amb els paisatges o amb les persones, volgués aturar el temps. I tanmateix s'hi estén un vel d'enyorança, de malenconia, perquè, tot i el prodigi de la fotografia, el temps passa i no hi ha qui l'aturi. Molt sovint, com per recuperar les imatges d'èpoques passades, Toni Catany recorre a tècniques fotogràfiques molt antigues, i va quasi a la prehistòria d'aquest art. Fa del paper un negatiu i, per contacte, en fa còpia en positivar les imatges, recuperant la tècnica que, des del 1835, en què William Henry Fox Talbot la inventà, es coneix com a calotips. A vegades, acoloreix les imatges. D'altres, les posa sobre paper rugós. Amor per la tècnica més artesana.

Viatges per terres més o manco llunyanes, viatges sense sortir del seu estudi de Barcelona, viatges per vorera de mar o camp endins, racons de les ciutats, carrerons, façanes de pintura caiguda, places multitudinàries i emplaçaments solitaris, d'una solitud la força de la qual només percebem a través de

la mirada de l'artista. Viatges a través dels ulls d'altri, del posat de distintes races, de la dignitat amb la qual persones de molt distinta casta i condició s'enfronten amb la càmera estranya i, a la vegada, amiga. I així, el seu àlbum de records i vivències, en blanc i negre, en sèpia o en colors, quasi mai reals, sinó desitjats o treballats amb llapis o suaus pinzellades, el seu àlbum, deïem, és una mescla heterogènia de persones i cultures. Un àlbum, un sense fi d'àlbums que no parlen sinó de la forma de mirar i, sobretot, de sentir d'aquest fotògraf que, a l'hora que viatja, convida l'espectador a viatjar també, a fer un viatge carregat d'emocions.

Tendències **art**

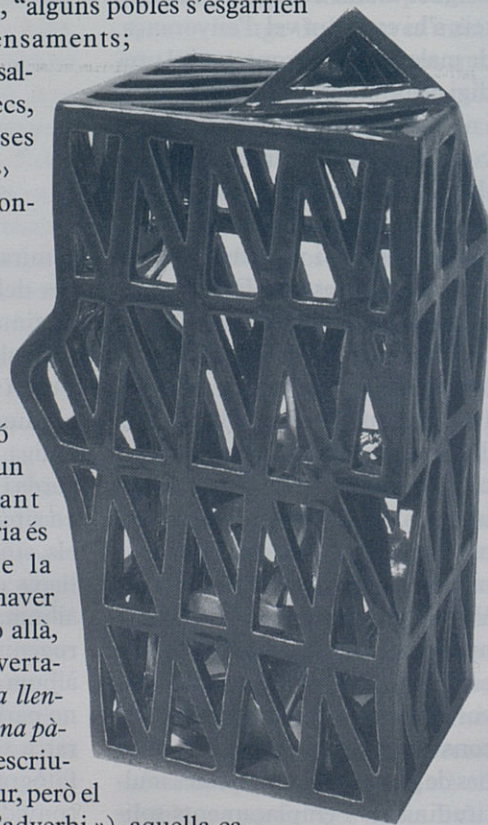
Tendències llibres

RUI MESQUIDA

Paul Valéry per a tothom

Eupalinos o l'arquitecte (Quaderns Crema) és un dels textos més lluminosos i reveladors de **Paul Valéry**. La traducció del meu amic i mestre **Jordi Llovet** és literal i finíssima. I ho entens a les clares quan llegeixes la introducció d'un Llovet, lector intel·ligent i amador del gust de les idees, amb una forma lleugera, senzilla i fonda, que et diu les seves claus, que t'obre molts de territoris que encerclen l'horitzó d'aquest mestre de poetes. El concepte de construcció del poema, amb el llenguatge arquitectònic com a metàfora, i la reunió imprescindible d'intel·ligència i de sensibilitat són els *leitmotiv* d'unes planes valerianes que he agafat al vol. Emperò et transcriuré un fragment de Llovet, perquè ha estat en la introducció en què he trobat alguns lligams que em donaven marxa dins un text que estic escrivint per a una mostra de les ceràmiques d'en **Miquel Barceló** a

Santo Domingo de Silos. Escolta quin bon espot: «La forma, per a Valéry, és el cristall en què s'endrega la llibertat caòtica d'allò informe, d'acord amb la necessitat que fixa la intel·ligència del creador. És per això que Valéry podrà dir que en poesia res del fons no té sobirania: la forma és hegemònica. I per això mateix s'explica que el nostre diàleg estigui dedicat a la memòria d'un arquitecte de la Grècia clàssica, perquè, com diu Sòcrates, "alguns pobles s'esgarrien en llurs pensaments; però per a nosaltres, els grecs, totes les coses són forma".» Un clàssic contemporani.

El darrer dietari de Julien Green

Som un enamorat dels dietaris de l'escriptor Julien Green. A la llibreria Laie de Barcelona em va venir a les mans un text de cobertes verd herbei en què en vermelles lletres deia *En avant par-dessus les tombes* (Fayard), *Journal*, 1996-1997. El vaig fullejar, no sabia la data de la mort de Green, però un advertiment me la recordava: 13 d'agost de 1998. Això volia dir que havia escrit aquelles 212 planes en el darrer any de vida. Aquest fet m'impressionà. El darrer any d'aquest dietarista sensible i complex no m'ha decebut gens. Hi he trobat aquella mirada aguda sobre els fets del dia a dia («Hem parlat primer de tot dels esdeveniments actuals i de l'absència de vertaders creadors en la major part dels dominis. Ja no s'estima la llengua com abans, les llengües moren.»), aquella intuïció fonda sobre el futur travessada d'humor («La uniformització del món ja ha començat. És un segle d'avorriments [ennui] que avança, *nuït qui s'avance*, per parodiar la *Belle Hélène*. Els individus seran exclosos, caldrà la marca: *Jo m'hi assembl*. Però mireu la vida en positiu, si us plau, Julien!»),

una definició sorpresiva o un detall brillant («L'única pàtria és el ventre de la mare. Es pot haver nascut aquí o allà, aquesta és la vertadera terra. *La llengua és també una pàtria*, ho vaig escriure un dia, segur, però el matís és en l'adverbi.»), aquella capacitat per mostrar-te una forma personal de fruir de la bellesa («La pintura no té cap deure, si no és provocar el somni. Fins a perdre l'alè es podrien discutir els mèrits de tal o tal altre artista, l'únic que compta és la tensió que fa pesar sobre els nostres sentits, aquest xoc interior d'una revelació d'un món diferent, un país que no existeix en els mapes, fora d'aquells que el nostre cervell dibuixa per a un embarcament cap una nova Citera.»). Un dietari apassionant.

Van Gogh

Algunes de les

matisse

millors firmes en el

Cézanne

tractament de la llum.

FECSA

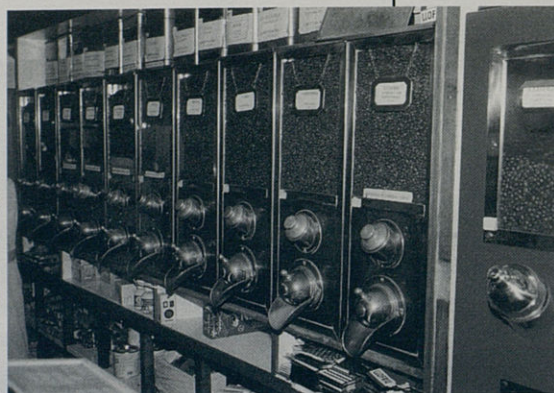
enher

Grupo Endesa

Can Llofriú, l'aroma del cafè

El que crida l'atenció de Cafès Llofriú, a primer cop d'ull, és una petita ballarina que engronsa els malucs dins una palangana de grans de cafè dintre del mostrador de la botiga. Fa molts d'anys que es dedica al mateix, encara que quan es va fundar el negoci, el 1866, ella no hi era.

Can Llofriú es va muntar inicialment al carrer de Sant Nicolau com una botiga d'ultramarins que també venia cafè, els grans del qual es torraven amb una màquina de carbó a la vista del públic. El 1951 es va traslladar a la seva ubicació actual, a prop del Mercat de l'Olivar, com a botiga especialitzada en la venda de cafè i de te de diversa procedència, i regentada per Francesc Balaguer, que recentment ha traspassat el negoci a Salvador Florit. Francesc Balaguer recorda com en els anys 50 i fins el 1981, any en el qual es va liberalitzar el mercat, el preu de cost i de venda del cafè estava fixat per la Comisaría de Abastecimientos y Transportes. En aquell temps, el cafè

que es venia a l'Estat espanyol era el mateix pertot arreu, no hi havia la varietat d'avui dia. A Can Llofriú hi ha des de cafè de Jamaica, a més de 84 euros el quilo (unes 14.000 pessetes), fins a una mescla marca de la casa, passant per material de Iemen, Brasil, Colòmbia, Etiòpia, Sumatra o Puerto Rico. En l'actualitat, hi ha tota una litúrgia que acompanya el món del cafè. Cada vegada hi ha més gent interessada a conèixer els secrets d'un bon cafè i molts s'aventuren a crear les seves pròpies mescles. Can Llofriú pertany al Club de Cafeters Artesans d'Espanya i dins d'aquesta societat participa en cursos per ampliar coneixements i assisteix a tast de cafè que sovint es fan a Barcelona.

Can Llofriú

Josep Tous i Ferrè, 10. 07002 Palma
Tel. 971 723 456

Casa Tarongí, fontaneria i instal·lacions sanitàries

Casa Tarongí és una botiga minúscula situada a la plaça d'Espanya que té més de 80 anys de vida. Primer fou una llauneria situada al carrer dels Caputxins i després, quan es traslladà a la seva actual ubicació, és reconvertí en un local que facilitava servei de fontaneria (encara ara es dedica al mateix, a més d'instal·lacions sanitàries i de gas) i venia estris per a la cuina, sobretot, motllos de rebosteria.

El propietari, Josep Tarongí, encara recorda com les madones acudien a la botiga a demanar un motllo de determinades mides, anaven a comprar a plaça i, en tornar, la comanda ja estava llesta. Però l'amo del negoci encara va més enrere en la memòria i conta com entre els anys 1934 i 1935 ell i el seu pare feien frigorífics de fusta. «En realitat, eren unes caixes de fusta amb portes que veníem a 60 pessetes la unitat. En començàvem una a l'horabaixa i al vespre ja l'havíem acabada».

En l'actualitat, la botiga ven un poc de tot: material de cuina, plàstic, peces de ferreteria, llumeneres i altres objectes de llautó. «Molta gent de la tercera edat ve a

comprar fogonets per fer-se una tassa, un instrument que és molt difícil de trobar a les botigues de Palma», explica Josep Tarongí.

Casa Tarongí

Plaça d'Espanya, 11. 07002 Palma
Tel. 971 724 576

grava-te'ls al cap!

012

012

**atenció
ciutadana**

**Informació general
i serveis**

El telèfon 012 informa sobre els diferents serveis i organismes de la Generalitat de Catalunya i sobre infinitat de serveis d'arreu del país.

112

 112

emergència

**Ambulàncies, bombers
i policia**

El telèfon 112 facilita l'accés dels ciutadans de Catalunya als serveis d'emergències. Un únic telèfon per a totes les emergències.

Molt per fer
Molt per viure →

Generalitat de Catalunya

www.gencat.net

Ara ja no has de fer les maletes

NOVES CARRERES UNIVERSITÀRIES

Ara ja no has de fer les maletes.

El **Govern de les Illes Balears**
i la **Universitat de les Illes Balears**
han implantat **6** noves carreres
perquè els joves puguin continuar
estudiant a les nostres illes:

filologia anglesa
fisioteràpia
enginyeria tècnica industrial
enginyeria tècnica agrícola
arquitectura tècnica
mestre d'educació especial

Informa-te'n!

**GOVERN
DE LES ILLES BALEARS**

Conselleria de Salut i Consum

Quatre illes
un país
cap frontera